

Лезги Газет

Жуwan Ватан, ватанэгълияр,
дидед чал хуъх!

1920-йисалай акъатзава

N 5 (1106) хемис 2-февраль, 2023-йис WWW.LEZGIGAZET.RU

Кардик кухтада

Ийкъара Дагъустандин Кыил Сергей Меликовани Росавиациядин регъбер Александр Нерадъкоди Махачкъаладин аэропортуни квалах вилик тухуниз талукъ са жерге месэлэйр веревирдна.

ТАСС-ди хабар гузайвал, гуруушдин вахтунда къарагъарай месэлэйрийкад сад Махачкъаладин Бакудин арада авиаалакъа арадал хуниз талукъдий тир.

Utair ("Ютэйр") авиакомпаниядин пресс-къуллугъди хабар гайвал, алай иисан июндин вацра Азербайжандин авиациядин госкомпания Махачкъаладин Бакудин арада авиаалакъа давамардай ихтиярикай магъумна.

Сергей Меликован гафарабалди, алай вахтунда Махачкъаладин аэропортуна цийи авиамаршрутар кардик кутунин месэлэйр гъялзана. Сифте нубатда Бакудихъ галаз авай авиаалакъа арадал хидайвал я.

Александр Нерадъкоди къеъд авурвал, алай девирда международный авиаамаршрутар кардик кутунихъ еке метлеб ава ва Урусатдин авиациядин гъукум Дагъустандин меркездинин Бакудин арада авай авиаалакъа къве улькедин авиаакомпанийизни менфят авай шарттаралди арадал хиз гъазур я.

Йикъан месэлэйриз килигна

Хийир ЭМИРОВ

Январдин вацран эхирра Дагъустан Республикадин Кыил Сергей Меликова гъукумдин органрихъ галаз йикъан, гъа гъисбайдай яз, республика электроэнергиядалди, газдалди таъминарунин ери хажунихъ вагъалийрилай къввезвай арзайриз килигунин квалах хъсанарунихъ галаз алакъалу месэлэйриз талукъ гъар гъафтедин совещание тухвана.

Электросетрин майишат

"Россети Северный Кавказ" ПАО-дин генеральный директор Роман Левченко-ди Дагъустандин агъалияр электроэнергиядалди таъминарунин квалахдин умудлувал хажунуний, 2023-йисан январдин вацра арадал атай авариядин душушрийкай ва гъалар къайдадик кухтун патал къабулай серенжемрикай малумат гана.

Аварийрикай рахадайла, ада баянтар гайвал, Каспийскдан дүүм-дүүс меженикадин заводдин подстанция къайдадикай хкатна. Алай вахтунда ам вахтунади кардик кухтунва шегъердин агъалийриз къве трансформаторди энергия гузва. Алай вахтунда абураг гүр ақъалтзавач ва квала, идарайрээ электроэнергиядикай худни иидач. Р.Левченкоди къеъд авурвал, подстанциядал мад са трансформатор хизва, ахпа амни кардик кутада.

Махачкъаладин квала, идарайрээ электроэнергиядикай худни талукъ яз генеральный директори малумарна хыи, "Махачкъала-110" подстанциядал цийи трансформатор кардик кутунва. Виликандин къайдадикай хкатайвилай меркездин хейлин районар экв авачиз амукъна. Пешекарри гъисбазавайвал, цийи трансформаторди Махачкъаладин агъалияр электроэнергиядалди таъминарунин квалах хъсанарда. Хъийизвай квалахрикай рахадайла, Р.Левченкоди лагъана хыи, "Махачкъала-110" подстанциядал күльт-

не къве трансформатор цийи ва гужлубуралди дегишарда.

Агъалияр электроэнергиядалди таъминарзавай подстанцийн квалах гульчилик ква, и кардад пешекаррин маҳсус бригадаляр машгүль я. Абураг мекъи гъаваяр амай къван вири республика квалахда.

Идахъ галаз сад хыз, генеральный директори къеъдна хыи, республикадин электросетрин комплексдин квалахдин умудлувал хажун патал маҳсус программа умъурдиз кечирмишун давамарда.

- Цинин ийсузни фикирдиз къачунвай крат къилиз акъудун патал бес къадарда таъкъат чара ийизва. Алай иисан къвед лагъай кварталдилай гульчилик чун маҳсус программа къилиз акъудунив эгечда ва сифте нубатда региондин электроэнергия арадал гъизвай централайра дегишвилер твада. Инанши я, чалай гъиле къзвай вири крат вахтунда тамамариз алакъада, - лагъана Р.Левченкоди.

Газдин комплекс

"Газпром межрегионгаз Махачала" ОО-дин генеральный директор Ленар Мансурова газдихъ галаз алакъалу къурлушда арадал атай татугайвилерин себебрикай ва абураг арадай акъудуний, талукъ ксар жавабдарвилиз чигуникай малумат гана.

Гъа гъисбайдай яз, линияда газдин давление виниз акъатуниди меркездин Лаптиеван къучеда яшайишин квалаери цаяр къунайкай ихтилат кватна. Идахъ газф квартирайрин 40 ва хуси 50 квала (6500 агъали) газ авачиз амукъна. Къенин юкъуз гульчилик акъатнавай газорегуляторный пункт дегишарнава ва квалализ газ ахъай хъувунва. Цай къунвай квалаера ремонтдин квалахар къилье физва.

Умъурдин хатасузвилин истемишуриз жаваб тагузвай жууредин къуллугъар авчай ва муштерийринген сагъламвилиз хасаратвал гунай уголовный дело къара-хъарнава. Малум хъянвайвал, ийхин та-

тугай душушу газорегуляторный пункт гульчилик акъатунихъ галаз алакъалу хъана. Нетижада сетра газдин давление лап виниз акъатна.

Ленар Мансурован гафарабалди, алай вахтунда газораспределительный вири пункттар ахтаршишава. Арадал атанвай гъаларин себебар чирун патал къенепатан ахтаршишунар къиле тухузва. Цай къуникди зиян хъянвайбуруз эвездин пулар худа.

Региондин Кыли гъукумдин органрал ийхин вахтара агъалийрин итижар хуун тапшуршина. Гъакъни Сергей Меликова агъалияр газдалди таъминарзавай компаниядин регъбердивай агъалийриз ийзва къуллугъерин ери хажунал датлана гульчивал авун истемишина.

РД-дин Кылин ва Гъукуматдин Администрациядин регъбердин заместитель, РД-дин Кылин информациядин сиасатдин управленидин ва пресс-къуллугъдин начальник Рашид Акавова Сергей Меликова тухтай ачух эфирдиз агъалийрилай атай арзайрин ва зенгерин гъакъындай малумат гана. Региондин Кылин тъварунхъ 4,5 агъзур суал атана. Агъалийрик секинсузвал кутазвай месэлэйр энергетикадихъ, гъялтар, мулкар авадланамишунихъ, рекъерин еридихъ, образованидихъ ва здравоохраненидихъ галаз алакъалубур тир.

Са бязи тапшургъар алатай гъафтеда къилиз акъудунив гаттуннава. Бязи ма-са месэлэйр гъялзана. Сергей Меликова и кардик къетен гульчивал авун тапшуршина.

Совещанидал республикада рекъемрин трансформациядин месэлэйр гъялзана. Идан гъакъындай малумат министр Юрий Гъамзатова гана.

Ведомстводин регъбердин гафарабалди, республикада "Устранение цифрового неравенства" программадин сергъятра аваз яргъал хъурерин мобилный алакъадалди таъминарунин квалахар давам жезва.

Къимет "Дагпечатдин" киоскрай - 16 манат

Нумрадай къела:

ЖЕМИЯТ

Муъкъуль элкъиенва

Квалахадив ихътин къайдада эгечуни жергедин агъалийриз чихъ авай дердийрикай, арада кас авачиз, республикадин Кыилиз хабардай мумкинвал гузва. Гъа са вахтунда региондин регъбердизни жемятдихъ авай месэлэйрикай чиноеникрин, гъайиф хъи, гъамиша гъакъыки гъалар ачух тийизвай докладрай вав, шегъеррини хуърерин агъалийрин сиверай чир жезва.

► 2

ЖЕМИЯТ

Пакадин йикъахъ инанмиш яз

Гъвеччи бизнесди квалахдин цийи чакар яратмишуниз, бейкарвилин дережа агъузуниз, яшайишдиз талукъ важибу месэлэйр гъялзиз къумек гузва. Районда, санлай къачурла, тахминан 100-лай виниз карханайри ва 1000-дэв агакъна къилдин карчийри квалахазава.

► 3

ТАРИХ

"Эдельвейс" план дарбадагъай

Ватандин Чехи дявеедин тарихда Кавказ патал къиле фейи женгерихъ къетен метлеб ава. Советрин къушунрин ульткемвал, дирашибавал, вафалувал себеб яз, Кавказ душмандин гъиле гъатнаж. И къизгъин женгера 2 агъзурдалай виниз дагъустанвийри иширикана.

► 4

ЭКОНОМИКА

Емиш багъ хыз, къучени...

1966-йисан 30-апрелдиз Саимат Ферзалиева Социализмдин Зөгъметдин Ийтвилин тъварцлиз лайхлу хъана ва адаз Ленинан орден, "Мукални Кута" къизилдин медалдай. "Маяк Саимат" мани арадал атунихъ вичин бине авайди я. 1963-1967-йисара С.Ферзалиева РСФСР-дин Верховный Советдин депутатиши, 1966-йисуз КПСС-дин XXIII съезддин делегатишиле ва Дагобкомдин членвиле хъяна.

► 7

ЭДДЕБИЯТ

Лезги бендинин къветхвер - рубаи

Саират Агъмедпашаевади къиенвай вири рубаияр къяңурла, абур гъелелиг паркай са ктабдиз бес жедай къеанбур ава. Сифте килигайла, им тлимил яз акун мумкин я. Амма аки туш. Шаирди и рубайрин царара тунвай фикирар, акулар, къеъдер, веревирдэр - инсандиз сагъ са умъурдин къаламра бес жедай къван камалдин тарсар я!

► 9

ЯШАЙИШ

Къилинди регъятивал хъун я

2023-йисан 1-январдилай тайнарнавай сад тир пособидиз (адакайни чна газетдин 2-нумрада хабар ганватланы) талукъ яз газет къелзавайбурулай суалар гзаф къев акуна, мад сеферда и пособидикай лугъун хъувун тлалабна.

► 10

Мубаракрай, шаирар!

РД-дин Кыл Сергей Меликован Указдалди Агъа Стапларин хуярый тир къве шаирдиз - Сажидин Сайдъасановазни Фейзудин Нагиеваз - "Дагъустан Республикадин халкъдин шаир" лагъай тіварар ганва

Сажидин САИДГЪАСАНОВАЗ тівар гүнин гъакындай Указдал къул чугунвайди Сергей Меликова 31-январдиз вичин телеграм-каналда хабар гана. Инье ада вуч къюненатла: "...Сажидин Сайдъасанов шишират умурьдикай, адан ишеррикай, Ватандыкай. Ада алай ийсуз чна 100 ийсан юбилей къейддай чи чехи ватандаш Расул Гъамзатова күтүр эдебиятдин виридалайни хъсан адетар даевамарзая.

Амма Сажидин Сайдъасанов вичин хайи районда ва адапай къецепатани тек са и кардал машгүр туш. Адан алахъунар себеб яз медениятдин "Күрөдин ярар" центр арадал атана, гъа ихтын тівар алаз газет акъатзая, Стапларин Сулейманан тіварарунихъ галай мергъяматлувилин фонд кардик акатна.

Ци адан 90 ийс тамам жезва. Анжак ам рузындали жегъил я, адап виклөгъевал, къеннин икъян гъаларив ам эгечизавай къайда чипл гъйранвал аувузиз лайхуя!

Гүйретту Сажидин Сайджамалович, Куль рузын камалувили, умурьдин тежиради инлай кулуухуни Дагъустандин ва Урматдин итижиз куулугъедайвал, Көвхъ чандин саъвал хурай!"

Фейзудин НАГИЕВАЗ и гүйретдин тівар ганвайди гъеле алатай ийсан 2-декабрдиз акъуднавай ва РД-дин Кылини официальный сайтда чапнавай 228-нумрадин Указда квадурнава. Кылди къачуртла, документда къюнена: "Дагъустан Республикадин халкъдин шаир" тівар гүн:

"Нагиев Фейзудин Рамазанович - къилин образованидин "Дагъустандин государствен университет" ФГБОУ-дин кафедран профессордиз".

ХХ асирдин Гомер Стапларин Сулейманан шиширатдин багъда бегъердал атай къве шаирни неинки са Дагъустанда, гъакыни адапай къецепатани машгүр я. Сажидин Сайдъасановани Фейзудин Нагиеван шишират маса чалариз элкъурунава, абурун къелемрикай газаф къадар ктабар хкатнава. Къевдани Дагъустандин эдебият вилки финик чехи пай кутунва.

"Лезги газетдин" редакциядин коллективи къелемдин дустариз, бажарагъула шаиррэз "Дагъустан Республикадин халкъдин шаир" тівар мубаракзана. Къуй квехъ чандин саъвал, яргъи умуръ, мадни еке агалкъунар хурай!

Мектеблиз - цийи улакъар

Агъмед МАГЬМУДОВ

Мегъарамдхурун райондин пудхурун мектебиз гъукуматдин патай улакъар чара авунва. 30-январдиз Мегъарамдхурун 1-нумрадин, Гъепцеърин ва Хтун-Къазмайрин хуремрин мектебрин директоррив цийи автобусрин кулыгар вахкуниз талукъарнавай шадвилин мярекат къиле фена.

Муниципалитетдин кыл Фарид Агъмудова шад гъалара абурув кулыгар вахкана ва аялриз ихтын савкъатар авунай РД-дин Кыл Сергей Меликован, республикадин образованадин ва илимдин министр Яхъя Бучаеван тіварарихъ разивилин келимаяр лагъана.

Къейд ийин хыи, цийи улакъар себеб яз, мектеблиз, яргъал мензилар атлұз, физвай аялриз гила регъят жеда.

Лутувиляй шак физва

Дагъустанда 7 миллион манатдилай виниз бюджетдин такъатар чунынхунаи 38 мектебдин директоризни РД-дин образованадин ва илимдин министерстводин са жерге къулугъчийриз талукъяз къанун-къайда хуьдай органрин векилри ахтармишунар къиле тухуза.

Республикадин прокуратурадин пресс-къулугъди хабар гайвал, бюджетдин пулар мемекүрт аувунай, РД-дин Уголовный кодексдин 159-статьядин 4-паюнал ("Лутувал") асаслу яз, уголовный дело къарагъарнава.

Башсагълугъвал гузва

И ийкъара Украина къиле физвай военный максус серенжемда мадчи къве ватанэгъли къегъалвиледи телефон хъана. Абурукай сад Ахъцегъердин Смугъуприн хурун агъали, старший лейтенант Абаз Мегъамедович Агъакишиев я. 2014-2019-йисара Костромадин военный академияда къелай ада вичин къуллугъ Приморский крайда Лесозаводск шеъгердин аскервилли 58079 частуна мотострелковый взводдин командирдин къуллугъдилай башламишна.

2022-йисан гатуз ам максус серенжем къиле физвай чакади рееке тұна. Ина ада старший лейтенантдин чинда аваз къуллугънна. Абаз Агъакишиев аскервилли кынез ва вичин аскерви-

лин буржи тамамаруниз эхирдал къван вафалу хъана. Адан 26-йис тир.

Къевд лагъайди Мегъарамдхурун райондин Азадогъли хурун агъали Шекихан Мегътиханович Керимов я. Ада гүйльүн пияда къушуна къуллугъздавай. Амни Украина къайтана. Шекихан Керимова командованиди вичин хиве түр вири веизифаяр эхиримжи нефесдалди намуслувледи кылиз акъудна. Адан 24-йис тир. Ам хайи хурые күчкунава.

"Лезги газетдин" редакциядин коллективи телефон хъанын аскеррингиз хизанриз, дериндай хажалат чыгунивиди, башсагълугъвал гузва. Ватан патал чанар гайи къегъалприн экүкъаматар халкъдин риклер амукъда.

Кылин редактордин гаф

Мулькуз Элкъвенва

Мегъамед ИБРАГЫМОВ

Январдин вацра Дагъустандин сиясаддин умурьда къиле фейи виридалайни лишанлу вакъията республикадин Кыл Сергей Меликован ачух эфир я лагъайтла, чун гъалат жеда. Ци къвед лагъай сеферда тешкилай и мярекат гъукумдинни жемиятдин арада авай мұкъбуз элкъвенва. Квалахдив ихтын къайдада эгечууни жергедин агъалийриз чипхъ авай дәрийрикай, арада кас авачиз, республикадин Кылиз хабардай мумкинвал гузва. Гъа са вахтунда региондин ретгъердизни жемитдихъ авай меслэлайрикай чиновникрин, гъайифхъи, гъамиша гъакъыкъи гъалар ачух тийизвай докладрай вай, шеърренини хуверерин агъалийриз сиверай чир жезва. Зи фикирдалди, ачух эфирдин виридалайни кар алай терефни гъя им я.

Эгер виликан ачух эфирдин гекъигайтла, и сеферда Сергей Меликоваз дагъустанвири гайи суалрин къадар саки 1500-дан газаф хъана. Риқел хин, сад лагъай сеферда ихтын мярекат 2021-ийсуз тешкилней. А чавуз саки пуд сияти зура республикадин Кыли 25 суалдиз жавабар ганай. Суалрин умуми къадар 3000-дав агакънай. И сеферда ачух эфир 3 сиятда давам хъана, дагъустандин тайнарнава ташкилдайды квалахдал РД-дин гъукуматдин гъузчывал тухуда. Гъелбеттада, вири месэләптер са вацран, я тахъайтла, са йисан къене гъялиз жеда. Мисал яз, 2021-йисан апрелдин вацра къиле фейи ачух эфирдин сергъятра аваз Стапларин Сулейманан райондин Цийи Мамрач хурун агъалийри Сергей Меликовавай хуру газдалди таъминарунин карда күмек тілабнай. И месэлә региондин Кыли а чавуз РД-дин энергетикадин тарифрин министерстводан тапшурмашнан. Ам "Россети" компаниядип векилрихъ галаз санал веревирдина, кылиза акъуддайвал я.

РД-дин Кылини пресс-къулугъдин малуматрай хабар жезвайлай, ачух эфирда жавабар гуз тахъай вири суалрин гъакъиндей жавабдар организатор тайнарнава ташкилдайды квалахдал РД-дин гъукуматдин гъузчывал тухуда. Гъелбеттада, вири месэләптер са вацран, я тахъайтла, са йисан къене гъялиз жеда. Мисал яз, 2021-йисан апрелдин вацра къиле фейи ачух эфирдин сергъятра аваз Стапларин Сулейманан райондин Цийи Мамрач хурун агъалийри Сергей Меликовавай хуру газдалди таъминарунин карда күмек тілабнай. И месэлә региондин Кыли а чавуз РД-дин энергетикадин тарифрин министерстводан тапшурмашнан. Ам "Россети" компаниядип векилрихъ галаз санал веревирдина, кылиза акъуддайвал я.

Ачух эфир къиле физвай чавуз РД-дин Гъукуматдин Председатель Абдулмуслим Абдулмуслимов, адап заместителар, министерстворинни ведомствоирин, вири шеърренини районрин кылар интэрнетдин күмекталди Сергеев Меликовахъ галаз алақауда авай. И кардай менфят къачуна, Дагъустандин Кыли бязи суалзар талукъы месэлайри министерстворин, муниципалитеттин кылар из ачух эфирдин сергъятра аваз тапшурғанна.

Асулысабдай суалар ЖКХ-дин, газдалди, целди, электричествоудалди таъминарунин, набутриз күмекар гүнин, образованадин, здравоохраненидин, яшайышдин, туризмдин, мулкар авадан авунин, рекъер цийикла түккүль хурунин месэлайриз талукъ тир. Жавабар гудайла, Сергей Меликов суалра къарагъарнавай месэлайриз асулы метлебдивай къерек жезвачир, хъсандин гъар са кардин гъавурда твазтай, гъялдай рекъер тайнарзайвай.

Суалар ганвайбурун арада Цунти райондин агъалини авай. Ада районда электричествоудин симер фенвай шалманар күнгъне ханвайдакай хабар гана ва Сергей Меликовавай абуор цийибуради эвузунин карда күмек тілабнай. Адан гафарай малум хайивал, 1970-йисалай инхъ муниципалитетдин электросетар садрани цийикла түккүль хурунин.

И суалдай жаваб гудайла, республикадин Кыли и месэлә "Россети" компаниядип векилрихъ галаз къиле фейи гурушталдер веревирд авун хиве күнна. Гъакъин ада къейд авурвал, Дагъустандин электросетрин инфраструктура тамамдиз күнгъне ханвай. Гъатта 80 йисан девирда дегиши тавунвай шалманарни ава.

Мегъарамдхурун район - ватанпересрин макан

Абдулафис ИСМАИЛОВ

Ша Rossиядин Президент Владимир Путинан Указдалди тамам тушир мобилизация малумарај гъа пакагъан юкъуз Мегъарамдхурун райондин военкоматдин гъятаа хейлин итимар ківати хана. Абур Украинаада тухузтай маусус серенжемда гульгуллудаказ иштирак ийиз гъазурбүр тир. Гульгүнин йикъарани гульгуллуга къвездхъфена. Инал зи фикирдиз алтатай йисарин са месэла хтайла, къейд ийиз кланзана: райондин жегильлар военный къуллугъдал рикл алай ватанпересар я. Вилик йисара, чи республикадай армиядиз эверзавайбурун къадар сергъятламишнавайла, абур улькведин маса региондиз са мурад аваз физвай: армиядиз фин патал. Амма чынавуз чи къушунри дядедин гъерекатра иштираказачир. Гила лагъайтла, тек-бир дуьшуш-шар ятланы, гъайиф хъни, Украинаадай тукъуыл хабарар агакъазава. Чна райондин военный комиссар, запасда авай подполковник Эльман ГАЖИЕВАХъ галаз сүльбетнан.

■ Эльман Рафикович, тамам тушир мобилизация районда гъикл кылле фена, шумуд касдиз эвернава? И карди райондин экономикадиз гъикл таъсирда?

- Шумуд касдиз эвернаватла, за луѓуда. Чи райондай фагъум-фикирна, авай гъалар хъсанандиз чизвай райондин рөгъбер Фарид Загидинович кылле аваз, армиядиз реке тавзай гъар са кас вири патарихъай ахтармишна тухванайди я. Экономикадиз заар жедач. Хизанрин дуланажагъ агъуз аватда: военный маусус серенжемда иштираказайбуруз хъсан мажибар, хизанриз, диде-бубайриз районди, республикади күмекар, къешилвиллер гузва.

■ Дидедин рикл цацарал жезва, гъелбетда, телефондал вил алаз, вичин баладин ширин сес япаришъ мад сеферда мус галукъдатла лугъуз.

- Дидедин рикл гъахтинг низик зат! Я. Ам маса гъич са күнинви гекъигиз жедач. Заз чизва, маусус серенжемдиз фидайла, рухвайри чин дидейриз лагъана: "Закай са фикирни ийимир, заз са затын жедач. Зун сагъ-саламатдиз хъведа". Къуй Аллагъди вири чи рухвай, Ватандин вилик чин буржи гъаливилди кылиз акъудна, сагъ-саламатдиз, баркалла кылеллаз дидейрин, чин хизанрин, веледрин патав ахгакъаррай!

■ Мобилизациядикай ва я плановый призывдикай артух хуш авачирибурухъ галаз Күнен гъихтинг кылахадан туухуза?

- Армияда къуллугъунайкат катзавай, и рекея законар чүрзавай, жавабдар-виллиз чүгвазтай призывнинка авач. Ватандин вилик буржи кылиз акъудзавайчи райондин жегильларин ва диде-бубайриз риклера заз, наразивилер авачиз, михы фикирар халкын государство сад тирилил гъиссер хъана кланзана. Абурухъ галаз тухузтай кылахадикай рахайтла, чна, соцсетра кхъиззвайвал, бязи ше-гъерра хъиз, законар хъудай органнинка күмек тарабазава. Эгер акл ийиз хъайитла, гъумидинин агъалийларин арада авай ихтибарвилларин агъакъайриз заар, герек авачир күчедин раҳундиз реке ачух жеда. Жегильдин диде-бубадихъ, мукъва-кылийрихъ галаз гъавурдик кутунин сүльбетнан.

Идалайни гъейри, заз мадни къейд ийиз кланзана хъи, чи райондин жегильдиз Ватан худайбурун пеше хуш я. Армияда сифтегъан зур йисуз аскервиле къуллугъна, ахпа контрактар кутгунна, къуллугъ узумурлух пеше из давамар-зайбурун, гульгуллай офицерар жезвайбурун къадар тимил туш. Эхиримжи гъар йисуз военкоматди райондай школаяр күтгъянавай 18-25 касдив агакъна военный вузриз реке твазва.

■ Гъар йисуз - гъакъван?

- Эхъ. Военный институтра гъар йисуз чехи конкурсыр жезва. Анир келиз физвайбурун школада хъсан чирвилер къачунвайбури. Алай вахтунда чи райондай тир капитанри, майорри, подполковники, ротайрин, батальонрин командирар яз, Украинаада тухузтай маусус серенжемда иттивеледи иштираказава. Заз хабар авайвал, са жегиль подполковник къуллугъдин рекея хъсанандиз вилик физва. Ам полкунин командирдин везифаяр тамамарзайдан къуллугъдал эцигнава. Адан хурдал женинин орденарни медалар ала.

Призывдин комиссиядал эвернайдиз ингье чна гузва сад лагъай суал: "Ваз армияда къуллугъ ийиз кланзавани, авачни"? Адат яз, суалдиз ихтигин жавабар гузва: "Зи чехи буба Ватандин Чехи дядедин иштиракия, гила Ватандин Чехи дядедин иштиракия, гила Ватан нацистрикай худай нубат зиди, чи несилиндиди я", "Зи буба танкист я, зун танкарин къушундиз рекея тур". "Заз ракетайрин къушунра къуллугъиз кланзава".

■ Дядедин гъерекатар авай чкадиз чин хушуналди физ кланзавайбурун газаф авани?

- Мобилизация авунвайбурун чехи пай чин хушуналди реке тунвайбури я лагъайтла, зун гъалатл жедач. Гъеле военный маусус серенжем башламишдади вилик чи райондай контрактдин бинедаллаз армияда къуллугъун патал гъар йисуз итимар физ хъана. Абуру контрактар мад да мад давамарзава. Абурукай гила лигим хъанвай, тежрибалу женгчияр хъана. Армиядиз фидалди, спортдал машгъул хъайи чи жегылрикай газаф бур разведчикар я. Абуру, цаярайни вацарай экъечайбури я лугъуз, тарифарзайвай къецепатан ульквейрин гъар гъихтинг хъайитлани легионерриз жүртлувиледи лайихлу жаваб гуз агъакъайриз.

За квэз ихтигин са мисал гъида. Бязи хулерай са хизандай къвед-пуд стхади маусус серенжемдиз эгчай сифте ийкъалат ая чин хушуналди иштираказава. Гъар юкъуз чин узумур ваз сагъ-саламатвал хаталувилек кутуналди, чехи тежриба къватлани, викъегъ, акуллу разведчикар я абуру.

■ Бязибурувай гагъ-гагъ ванер къведа, гуя чехи чиновники, девлет-лупри чин гадаяр армиядиз эвернүркай, мобилизациядикай худзава луѓуз. Ижигъетдай республикадин рөгъбер Сергей Меликова гъикл түнтиз тагъкимарнайтла, интернетдай вирида акуна.

- Ихтигин дуьшувшара республикадин Кыл түнтиз хъун гъавурда ақыдай кар я. Чин рухвайра военный маусус серенжемдиз тефена кланзавай чиновники, белки, са гъина ятланы ава жеди. Амма чи районда чин рухвайра гульгуллудаказ маусус серенжемдиз фенвай чиновники авазва. Бес гъик? Душман пехъи, ягъсуз хъанвайла, къулан патав секинди ацукудани?

фаватлу яз, ам къазанжияр гъидай хилез эл-къуын хъувунва. Адан дыбы багъманчывал, узумурчывал, майвачывал, мадарвал ава.

Алатай йисуз эвелимжи "Точки роста" проект узумурдиз кечирмишуниз къетлен фикир гана. Ихтигин точкаяя яратмишунив чадин къетленвал фикирда къуна эгечна. Чахъ хъурин майишатда узумурчывал, мадарвал, теплицайрин майишат, газаф бегъер гудай журедин багъманчывал хътин секторар вилик тухун патал хъсан шартлар ава. Абурукай менфят къаучуз чун чалишмиши жезва, багъларин, узумурхун майданар гөгөншарзана.

Инвестицияр кардик кутунин жигъетдай Мегъарамдхурун район неинки Кыблепатан Дағъустанда, гъакл республикадин районорин арадан къвенквеки жергейра ава. Эхиримжи цүд йисуз района газаф къадар чехи инвестиционный проектар кылиз акъуднава. Абуру чин продукциядалди райондин экономика цийи дережайриз хажжава.

Пакадин йикъахъ инанмиш яз

Рамзес МУРАДАЛИЕВ

2022-йис тарихда гъатна, Цийи йис алуңнава. Им алтатай йисан нетижаяр къадай, цийи планар ядай вахт я. Алтатай йис район, район-эглияр патал гъихтинг хъана, чалай вуч ийиз алакъана?

"Мегъарамдхурун район" МР-дин администрациид ичинин къвалахада кылин фикир экономика вилик финин ериш явашар тавуниз, райондин бюджет дурумлувиледи ацуур патал карчевилин ва инвестицийрин активвал хажуниз, яшайишдик рекея гъалар хъсанаруниз, агъалийрин яшайиш санлай къулайди авуниз гана. Райондин чадин самоуправлениндин органы вири къвалахада Дағъустан Республиканын Кылии тайинарай вилик финин эвелимжи проектириз галаз къадай тешкилди.

Виликамаз къунвай гысабунри къалур-заяввал, алтатай йисуз райондин экономикадидин вири хилер бегъерлубур хъана. Чалай тайинарай планар асуул гысабдай кылиз акъудиз алакъана. Кылди къачуртла, райондин бюджетдин доходар 220 милиондилай виниз алатна.

Районда промышленный производство-дин чехи пай карчевилин гъвечи субъект-рал ацаалтава. Промышленный политикадин кылин гележег авай тереф района промышленный инвестиционный проектар узумурдиз кечирмишун яз тайинарнава.

Чахъ карчивал, гъвечи бизнес вилик тухдай мумкинвилер ава. Чун абурукай та-мамвиледи менфят къаучуз чалишмиш жезва. Гъвечи бизнесдай машгъул жезвайбуруз райондин ва республикадин бюджеттрай хусуси кар къвачел ақылдарун патал күмекар гузва. Гъвечи карханайрин ва карчийрин къадар къвердавай артух жезва.

Гъвечи бизнесди къвалахадин цийи чакар яратмишуниз, бейкарвилин дережа агъзуниз, яшайишдиз талукъ важиблу месэләр яръялис күмек гузва. Районда, санлай къачурла, тахминан 100-лай виниз карханайрия 1000-дев агакъна кылдин карчийри къвалахада. Ишкүннүүртүүлүк къулар күнүн чин туш. Газаф дуьшувшара ихтилатрил къуру рекееми ачуходиз лугъуда. Райондин зегъметчийри 2022-йисуз 44811 тонн емишар, 15 581 тонндин агакъна салан майвайяр (помидорар, халияр, картуфар, афнияр ва мад) къватла.

Эгер районда хурун майишат са шумуд йис идалай вилик авай гъалдиз вил вегъетла, районэгълийрин зегъметдалди хъсанвилих арадал гъанвай дегишилдер къатлунун четин туш. Газаф дуьшувшара ихтилатрил къуру рекееми ачуходиз лугъуда. Райондин зегъметчийри 2022-йисуз 44811 тонн емишар, 15 581 тонндин агакъна салан майвайяр (помидорар, халияр, картуфар, афнияр ва мад) къватла.

Районда, багъларилай, узумурхурилай ва саларилай гъейри, дамахдай хътин дев-летар газаф ава. Абуру хъун, абурукай карчевиледи ва тамамвиледи менфят къаучун чи буржи я. И буржи кылиз акъудунив чун кирикай эгечни авунва.

Жегиль неслидихъ галаз къвалахунин жигъетдай Мегъарамдхурун район республикада сифте жергейра авай муниципалитет-район сад я. Районда гъар йисуз спортдин цүдрапад мярекатар тухуза, спортсменри жураба-жууре чемпионатра иштираказава, медалар къазаннишава. Районда спортдин 12 журедай спортсменар гъазурнал къвалахада. Иллаки дзюдодиз, азаддиз къуршакар къуниз, залан атлетикадиз, боксдиз, футболдиз газаф жегильлар желб хъанва. Санлай къачурла, спортдал машгъул жегильрин къадар 6000-дев агакъазава.

Вири ихтигин къвалахадикъ галаз санал агъалийрин дуланажагъдин дережани хаж хъана. Чун вилик финин ериш ийигинди ва магъкемди хъун, чун агакънавай дережа себб яз, районэгълийрин узумурдин дережа хаж хъун алатай йисан кылин нетижка хъана. Алуқнавай 2023-йисузни чаз, зегъметдин еришар зайифар тавуна къвалахада давамардайдахъ, районэгълийрин агъваллувал хаж жедайдахъ инанмишвал ийиз кланзана.

СССР-дин -100 йис Ислэгъвилин ва Зегъметдин Улкве

А.АСКЕРАЛИЕВ, тарихдин илимрин кандидат

Советтин гъукум гъалиб хьайи сифте йикъалай Советтин государстводиз гузтай тъварцин гъакындай ва ададан къурулушдикай еке гъульжетар хъанай. Идан гъакындай В.Ленина хъенай: "Чаз милләттән гүзгүйллү союз къланзала. Ахъттар союз жен хъы, са милләтдини масадал гүз ақылд тийидай, көвө тван тийидай, сада-садал ихтибарзаяв союз".

1922-йисан 30-декабрдиз Вирисоюздин советтин I съезд къиле фенай ва анал СССР тешкилунин гъакындай Декларация къабулнай. Сифтедай СССР-дик РСФСР, УССР, БССР ва ЗСФСР (Азербайжан, Эрменистан ва Гуржистан) акатзавай. Гүзгүйллай адак юкъван Азиядин - 5, Прибалтикан - 3 ва Молдавия республикая экечи хъувуна.

1924-йисан 31-январдиз Вирисоюздин советтин II съезд къиле фена ва анал СССР-дин Конституция къабулна, яни советтин стхя республикаяри союз закондалди тести-къарна.

1920-йисан 13-ноябрдиз Темир-Хан-Шурада (гилан Буйнакс) Дагъустандин халкъарин къетлен гъаларин съезд къиле фена. Советтин Гъукуматдин тъварунихъай И.Сталина Дагъустандин автономия малумарна. Идан жаваб яз, Дагъустандин зегъметчийри советтин вири халкъарихъ газлаз улкведин къисмет гъялзаяв зурба вири вакъиайра активителди иштиракна. Регионада индустирализация, колективизация, культурадин инкъилаб къиле тухвана. Ватандин сергъятар хъунин карда иштиракна.

Душманрин гъалкъада аваз, 1920-йисара Коммунистрин партияди ва Советтин гъукуматди улкведа индустирализациядин ва колективизациядин зурба крат къиле тухвана. 1928-йисалай СССР-дин халкъдин майишат вилик тухуниз талукъ 5-йисан (пятилетка) планар тайинара. Улкве индустирализация авуниз талукъ программадин бинедаллаз хейлини регионара заводар, фабрикаяр, ракъун реквер, электростанцияр ва маса карханаяр эзигна. Ленинан ГОЭЛРО-дин план умъурдиз кечиришина. Нафт, газ, къванцицівин ва металлар хкуддай мяденар кардик кутуна. Улкведен вири республикаяра колхозар, совхозар, МТС-ар ва хуърун майишатдин маса карханаяр тешкила. Дагъустандикай рахайта, ина 300 колхоз ва 240 совхоз арадал гъана.

Улкведен зегъметчийри сифтеңан пятилеткойрин планар артухни алаз къилиз акъудна. Карханайра, майишатра Стаканован гъерекатдал чан атана. Гъар са чкада советтин инсанри гъевесдивди зегъмет чугазвай. Гъа са вахтунда цийи улкведен къурулушар патал цийи кадрияр гъазурзаявай. Чка-чкада школаяр, вузар, техникумар, клубар, культурадин къвалар, медицинадин идараяр эзигзаявай. Агъалийрин савадсузал квадарзаявай. Газетар, журналар, милли члаларл ктабар акъудиз гатлунна.

Советтин халкъарин рикъ газа ийизвай крат Гитлеран фашистри цлай кутур дяведи кулухъ яна. Абуру Советтин улкведиз тежер хътин зиянтар гана. 27 миллиондив агакына инсанар телефон хъана, агъзуралди шеъверар, хуърер, промышленностдин ва хуърун майишатдин карханаяр барбатна. Гыхътин четинвилер акъалтнатлани, далудихъ советтин халкъ галай. Яру Армияди Гитлеран Германиядал гъалибвал къазанмишина. Фашистар суддин вилик акъвазарна.

Дүньядин къвед лагъай дяведилай гүзгүйнис Советтин Союзди дүньяда ислэгъвал хъун патал зурба кратик къил кутуна. Икл, ООН тешкилиз туна. Европада хатасузвал хъунин ва санал къалахунин мураддалди Хельсинкидин акт къабулна. Атомдин яркъ ишлемиш тавунин гъакындай къарадарл куулар чугаз тун. Гъа икл, вишелай виниз халкъар ва милләттар яшамиш жезвай, 300 миллиондив агакына агъалияр авай СССР ислэгъвилин сиясат тухувзай ва яратмишун къалахадал машгүл социализмдин улквидэз элкъвена. Агъалияр ислэгъвилелди зегъмет чугаз, образование къачуз яшамиш жезвай. Гъукуматди зегъметчийр квадарлди таъминарзаявай. Инсанри пулсуз вузар къелзаявай, медицинадин къулгүлгүрикай менфят къачувзай.

СССР-диз, социализмдин душманар гъамиша авай. Абуру иллаки 1990-йисара къил хажна. Душманрин къаюмлилак акатай Горбачева, Ельцина, Кравчука ва Шушкевича халкъдихъай чинеба 1991-йисан декабрдиз СССР чукъурна.

Гила Ватандин Чехи дяведа терг тавуна амай нацистиз ва абурун тереф хуъзвай неисиприз, Украинаадикай менфят къачуна, ингэе Россия зайифариз, барбатиз къланзала. Ихътин кардин вилик пад къун патал Россиядин Президент В.Путина Украинаада военный махсус серенжем къиле тухуза. Чи халкъ, улкве аслу тушировал, азадвал хъуз гъазур я. И кар тамам тушировал, азадвал хъуз гъазур я. Дагъустандин къегъал рухвайрини и серенжемда викъегъвилелди иштиракзаяв. Зун инанниш я, Россияди милләтбазрал, неонацистрил, фашистрал, мадни гъалибвал къазанмишда.

Кавказ азадайдалай инихъ - 80 йис

Нариман ИБРАГЬИМОВ

Ватандин Чехи дяведа Советтин Союздин халкъарин ва Яру Армияди фашистри Германиядихъ галаз тухвай къизгъин женгер рикъелай тифайдайбур хъана. Тарихдин делилри тестикъарзаяввал, Кавказ хъун ва азад авун патал 1942-1943-йисара къиле фейи женгер лап зурбабурук, Советтин государство патал вожиблубурук акатзава.

СССР-дин оборонадин министерстводин архивра амай тарихдин вакъиайриз талукъ дегилар ихътинбуря. 1942-йисан сифте къилерай советтин къушунривай Харьков хъуз хъанач. Фашистри вири жуъредин частарин ва яракърин къумекдади ийгин еришралди къибледихъ гъужумна. Душмандин гъилье Дондал алай Ростов ва маса шеъверар гъатна. Ида Гитлеран генералриз Кавказдин, Бакудин нафтадин мяденриз мукъва жедай, транспортдин ва военный промышленностдин зурба центр тир Стalingraddal пъжумдай рекъер ачунна.

</

Къазанфар Зулфиқъарован - 180 йис

Етим Эминани

Мамрач Къазанфаран алакъаяр

Къурбан АКИМОВ,
Дагъустандин халкъдин писатель

(Эвел - 4-нумрада)

- Аферин, - Къазанфара кыл галтадна. - Вуна ахпа вун алым туш лугъуда. Валай зурба алым авани, стхат? Чилни чизва, тарихни чизва, шириарин теснифзава. Вун мугъмандинхъ галаз, алам хъиз, алым хъиз, рахана.

Эмина мад са шумуд урус гафуниз лезги эвзаз жагъурна.

- Сагърай, шаир! - лагъана Услара. Ам Эминан чирвилерилай гзаф рази хъана. - Къисмет хъайитла, чун ваз мугъман жеда.

- Зи къвалин рак квезд гъамиша ахъя я, - жумартвилелди лагъана Эмин эфенди.

1871-йис... Къасумхъурел округдин залда хъурерин кавхъяр, алмар, муаллимар, феквиш къват хъанва. Жемятдин вилик округдин начальникин адан мирзе Къазанфар экъечина.

- Жанабияр! Къенин гатфарин гузел юкуз басмадай сад лагъай лезги ктаб акъатна! - муштулух хъиз малумарна, округдин начальникин вичин гъилье авай ктаб хажкна, къалурна. - Им къхьиди чи жанаби Къазанфарбег я! - вичин мирзе къалурна.

Инал гзафбуруз малум хъайивал, Къазанфара вичиз бегвилин тъвар къачунтай. Къват хъанвайбур са легъзеда, вуч ийидатла - шад жедани, пашман жедани чин тийиз, ван хъий хабар аннамишиз, акъавана.

Эмин эфендииз шад хъана, ада, гаф къачуна, лагъана:

- Жанабияр! Чаз ван хъайиди шад хабар я. Чи дидедин чалал тамам са улуб, са чехи ктаб, тарихда сифте яз басма авунва. Им чи халкъдин тарихда сифте жезвай кар я... Савад, илим, эдеб гъар са халкъдин зурба девлетаря. Амма и девлетрик чи, лезгийрин, пай квачир... Малум тирвал, савадлу инсан мез авай инсан я, илим инсандин камал я. Илимдилай зурба девлет авач. Илимдин дувулар түкъул, емишар ширин я лугъуда. Чи дуст Къазанфарбегди теснифнавай улуб чи милли илимдиз къачунвай сад лагъай кам я. Им тебрикдай кар я, стхаяр. Мубаракрай! - гъарайна.

- Мубаракрай! - лезгийрин сад лагъай жуз са шумуд касди тебрикна.

Анжак Эмин эфендиин рахунар виридаз хуш хъанач.

- Акъваз, акъваз! Сифте чун цийи улуб-диз килигин, - лагъана Вини Стларин кавхади. - Ам инихъ ая кван! - округдин начальникин вугай ктаб къачуна, килигна, садлагъана гъарайна: - Им къелиз жедай зат! туш хъ!

- Вучиз къелиз жедайди туш?! - жузуна Эмина. Инсанарни тажуб хъана.

- Ибур вуч гъарфар я?! - жузуна винистлалвиди.

- Улубдин кирамди жаваб гурай! - гъарайна сада.

- Цийи гъарфар я ман. Урус гъарфариз ухшар... - лагъана Къазанфара. - Жанабияр, и жуз за чи халкъ патал урус алым Услара теснифнавай гъарфаралди къченва, - гъавурда туна.

Ктаб гъилерай-гъилериз фена.

Нарасивилин ванер, паркутар мад ва мад акъатна.

- Эгер къелиз жезвачта, адакай чна вучда?! - төбии суал гана Шихидхъуръун имамди.

- Чна лезги гъарфар къелиз чирна къланда ман, стхаяр, - лагъана ктабдин иесиди.

- Аджам аваз-аваз, цийи бур теснифнавихъ вуч метлеб ава? - хабар къуна Къеплиррин кавха Мислима. - Цийи гъарфар, цийи элифба чирун гъакъван регъят яни?

- Араб гъарфаривай вири лезги сесер къалуриз жезвач, цийи гъарфаривай жезва, - лагъана Къазанфарбега.

- Араб элифба аваз-аваз, цийиди акъудин са метлебни авач! - гъарайна сада. - Пак Къуръандин гъарфар анихъ туна, чаз уруссин ни галай са зат! туш!

Межлис чур жезвай: гъар сад са гаф рахазвай, наразибурун къадарни гзаф акъавай.

Эмин эфенди вилик экъечина, къват хъанвайбурух элкъвена, агъайнадаказ рахана:

- Гъурметлубур! Чун, алпанар, дегъ заманайра тъвар-ван авай са чехи мемлекат тир. Чахъ чи хусси элифба, къелун-къын, улубар авай... Абур чавай явшаш-явшаш квахъна... Эрменийрихъ, гуржийрихъ... чин къелунар-къынтар ама... Чун гила жуван элифба авай медени халкъарин жергедиз хтыйти, пис яни? Ваъ. За фикирзава: и цийи улуб зурба ивир, надир имарат я; чаз Къазанфарбегдин улуб, ада туль-къурнавай жуз гerek я; ам басмадай акъудана, хъсан кар хъана. Ихтин ивир теснифнавай илимдэр инсан пара къадар сагърай.

- Вуна, эфенди, цийи жуз къелиз чирдани? - жузуна сада.

- Эхъ. За ам басмадай акъатдалди къелиз чирнава, - Эмин эфенди, ктаб къачуна, къелиз эгечина: - Жилдинал къвенва: "Къуредин жуз". Акъат чка "Темир-Хан-Шура" ва вахт "1871-йис" къалурнава. Им хашпара гысадбай мусурманин алай иис я. Мад къелдани?

- Къела!

Эмина са чин мад, галкъиз-галкъиз, къелна.

- Къазанфаран къаст чун, чи аялар уруспар авун, хашпайриз элкъурун я! - гъарайна сада.

- Им чаз зарар гудай улуб я! - гъарайна масада.

- Я стхаяр, квезд къвед-пуд чал чизва, къуне гъя чалларал къизива, - къалабулух кваз лагъана ктабдин иесиди. - Бес квекай арабар, персер, түрквер хъанани? И ктабда къхъенвай гъарфар урус гъарфариз ухшар я. Ухшар хъуй ман. Кар алайди гъарфар въа, я гъарфаралди къхъенвай гафар, абурун мана я.

- Ви улубда чакай вуч къхъенва? - жузуна са касди.

- Ада вичин ктабдиз "Къуредин жуз" лагъанва, - жаваб гана округдин са чиновники.

- Къуредин жуз квекай я?

- За жуван улубда лезги халкъдин адептикий, диде-бубадиз ва чехибуруз гъурмет авункий, мугъман къабулункай ва маса месэлайрикай акъуллу субъетбар къхъенва. И на халкъдин мисалар ва маҳар ава... Къелдайвайда дуныядикай жуъреба-жуве малуматар ганва, - субъетбетна Къазанфарбегди.

- Дульз я, стхаяр! И ктаб басмадай акъатдалди акурди я, - лагъана Эмин эфенди. - За жуздин кирамдин гафар тестикъарзава.

Инсанар са бубат секин хъана. Амма гъургъурзайбур кими тушир.

- Ана мусурманилийкай вуч ава?! - жузуна са агъсакъалди.

- Ина мусурманилийкай шартлар къхъенва, диндикай мисалар ава, - гъавурда туна Къазанфарбегди.

- Я неченик, вуна чун жуздин хабар гуз къватнавайбур яни? - жузуна Мислима.

- Эхъ. Мадни. Заз къуне и ктаб маса къачуна, ам квезд, къу аялриз къелиз чирна къланзава. Буюр, къачу - теклифна округдин начальники. - Са ктаб зур манатдай я. Ихтин маса ктабар базардал сад са манатдай гузва.

Инсанар къя хъана акъавана, садан гъинни жибиндиз физвач.

- Заз къе ктаб це! - Эмина са манат акъудана, Къазанфарба вугана, къве ктаб къачуна.

- Къед лагъай ктаб низ? - жузуна начальники.

- Эхъ, жанаби! - инанмишилелди жаваб гана ялцугъвиди.

Са ктаб къеплирви Мислима къачуна.

- А ктаб къхъеди кафир я! - гъарайна дегълиздай сада. - А ктаб къелун гунарг я! Пак Къуръандин хатларалди къхъенвай ктабар къел тавуна, гила чна хашпара гъарфаралди къхъенвайбур къелдани?

- Ихтин ктабри чун хашпайриз элкъуруда! - гъарайна масада.

Инсанрик квай къалабулух, наразивал мад винел ахъалтна, Къазанфарбегдик тахシリ кутазвайбур артух хъана.

Цийи жуздин ва адан кирамдин тереф хъун патал Эмин эфенди мад сеферда рахуниз мажбур хъана:

- Я стхаяр! Къун вири еке къелернавай, еке къулгъулъар гыйитмар я. Урус алымди чи чал ахтармизлава, ада чи чалав къадай пърфар теснифнава, квезд хъел къевзва. Ибур чна авуна къланзавай крат тир. Чнатавурилай паталай атай инсанди ийизва. Ахътнадз сагърай лагъана къланзава... Гила гъя урус алымди, Усларан хва Петрди, теснифай гъарфарал бинелу хъана, чи алым стхади сагъ са улуб теснифнава... Им чи тарихда сифте хъанвай ихътин зурба вакъяя я. Чаз къадим вахтара жуван хъянвар авайди тир... Аллан улубар авай. Абур фадлай амач... Бес жуван дидедин чалал къхъин-къелун авачиз, жуван чалал улубар авачиз, чун гъикъван члавалди ацукин? Чна урус алым Петрдиз, чи Къазанфар са тахдиз патал сагърай лагъана къланзава, - инсанри яб гузва, амма "сагърай" лугъудай кас авач.

Эмина давамарна: - Заз гъя и Къасумхъурел, Чуран шегъерда ва жув физвай маса чайра араб, фарс, түрк, урус, эрмени, гъуржъ чалларал акъатнавай са затини, са гафни авач. Чун инсанар тушни?! Чун медени халкъарилай икъван гъутьнна вучиз ама? Бес чун халкъ тушни? Ихтин кесибвал, ихътин усалвал чаз айб тушни?! Гъайиф, гъайиф!.. Яраб, стхаяр, чун нетериизи чутариз халкънавай инсанар ята?.. Тушиз хъайала, жуван чалал сифте яз акъатнавай улубдин къилел чай кудани?.. Чна, савадтува илимдэр инсанри, къе икъ авурула, бес пака авам лежберри вуч авурай? Айб хъана хъи!.. Авамвал бахтсузвал я. Эхъ!.. Чун авамар туш эхир, дуныядикай, саваддикай, илимдикай хабар авай инсанар я! - Залда залан нефесрин ван гъатна. Эмин эфендииз давамарна: - Жанабияр! Дуныя дегиш жезва, ам вилик физва... Чунни девирдихъ галаз вилик фин.

Эминан гафарин таъсирдик мад са шумуд касди пулар вугана, "Къуредин жуз" ктабар къачуна.

Къазанфарбегдин сивик хъвер акатна, ада Эмин эфендииз вилералди сагърай лагъана.

Инсанар чклиз эгечина.

- Сагърай, чан стхя Эмин, ваз Къуредин карч алай итимар, Ярагъ Мегъамед муршидиз муръудар хъиз, табий хъана, - лагъана Къазанфара. - Вуна зун къутармишна.

- Вун въа, стхя, ви улуб, - Эмина дуствилин хъверна. - Ам чи улубни я!

Амма Къазанфарбег садавайни къутармиш хъанач: ам ругъанийрин фитнеди пачайдин итимриз, шейх Ярагъ Мегъамедан рехъ давамарзавай таърикъатчи инсан хъиз къалурна, дустагъъда туна. Ахла Сибирдиз сургъундиз акъудна. Бубайрин къвалералини "Кафирдин юрд" тъвар акъалтна, абур рекъяя физ-хъзвизай авам инсанри тифу гудай йикъал гъана.

Гаф вахтара дугъри инсанар жуваз жезвай хийирдинни заардин гъавурда акъадач. Вилик-къилик квай ханди, бегди, кавхади ва я фекъиди гъикъ лагъайтла, гъакъ ийида. Нетижада халкъдиз, адан гележегдиз түхкъулъар тежедай хътина еке зиян жезва. Мамрач Къазанфаран къисметни гзаф түхкъульди хъана...

Дустунин къилел атай мусибатар акурла, Эмин эфендиин йикъан къарай, йифен ахвар кважана, къумек гуз алахъана, Темир-Хан-Шурадиз къван фена... Амма са затини арадал атана. Гъахъ жагъурзавай заридиз аму-къайбур түтар чукъурун, фитнекарриз лянет гун, Сибирдиз сабурдин чарар къхъин ва русвагъдин чаллар теснифун хъана. Нубатдин чарче зариди, вилерал накъвар алас, Къазанфарбегдиз къвена: "Фитне хъана бул, Пис кар из къабул. Гъя икъ чи акъул Зая жезава..."

Душманвилиз кутугай къимет

Гъурметлуп "Лезги газетдин"
редакция!

51-нумрада къуне чапнавай "СССР амайтла"... макъалада авай делиллар дузызбур, гъахълубур тирди миллионралди инсанри тести-къарзава.

Горбачеванни Ельцинан девирда чи школада рагъметлу РИЗАЕВ Мегъерам муаллимди къвалахзайвай. Ада гъар юкъуз, са цийи хабар ван хъайила, "валлай, гадаяр, квезд хъел къвемир, чи правительство (гъукумда) шпион ава", лугъудай.

Рагъметлуда вичин вахтунда шириарни къвиззайвай. И мукъвара адан къве шишир заз гъатна. Абурун м

Веревирдер

Мердали ЖАЛИЛОВ,
литературадин ва культурадин
отделдин редактор

И мукъвара (21-январь) "Россия 24" каналдай тешкилай А. Мамонтов авторвиллин программади (адан твар "Америкадин метод" тир) зун и веревирдер кхынин мажбурна. Кар анал ала хын, авторди алай вахтунда Америкадай Россияядиз, ишани аниз катзавайбурун бязи фикирар раижна.

Передачадин сифте кыле Америкади яргъал йисара илтигай "къайи дяведин" нетижада СССР гынк чукурнатла, ахтын нетижка арадал атунизи ни гынк күмек ганатла къалтурна.

Америкадин "кумекчийрин" сифте жергеда вичиши Советтин Союздин Компартиядин лап вини мертвейбайра "Ленинан рехе михындаказ хөвей", 1991-йисуз Беловеждин тама чинеба кватл хыана, "СНГ" хынин цийи "союз" арадал атайди ма-лумараи, идан гыакындиндай ла сифте декирикъайра Америкадин президентдиз телефондай муштулух гайи "патриот" Б. Ельцина, Америкадин сенатда лаъя "Коммунистрин - яру идолрин къурулуш, социальный гъах-

винизди тирди раижнай. Ида дунынья квел ганатла, тариҳда гъатнава.

"Америкадин къайда" вири дуныньядал агъавализ алахъанавайди фадлай тайин хъанва. СССР-дикай са вахтара, яни чеб хаталувилик квайла, союзник къунатлани, садрани адаз гъурметайди туш. Дуныньядин къвед лагъай дяве күтъяль хъайивалди, СССР-дилай кысас вахчунин къайбу-дик экечина, адаз "къайи дяве" малумарна. Нетижани чаз изива. "Америкадин къайдадиз" акси Китайни, Вьетнамни, Венесуэлани, масабурни Америкадин душманар, дуныньядилай терг авуниз лайхлубуря.

Америка патал Европани къвед виа буд лагъай сортунин усал чка я. Чиз хийир гузмай къван "союзникар" я. Ахпа... "Америкадин къайдадиз" акси экъечайта, Франция ва я Германия хурай, Италия ва я Испания хурай, Бельгия ва Голландия - гым хъайитлани, экономикадинни, алишверишдинни, сиясадинни - вири рекъерай бамишна рекъида! Европа Америка патал вичин яракъар, биолабораторияр, чуру химика-тар - хаталу вуч аватлани, хубдай ва кардик кутадайполигон хыз я. Европадин уль-квейра, Америкадин базарл 200-далай виниз ядерный бомбаяр хузвайдини ра-ижна чун рахазайв передачада. Эхъ, Америкадин газ, къуй ам лап баъга къиметрай хурай, къаучун патал Россиядай газ ага-кариз хъайи "Северный поток" хыткыннара. Таксирни Россиядик кутуна...

"Хъсан" Американи "пис" Россия?.. ("Америкадин къайда" вуч ятла?..)

сузвал, халкъарин душманвал вилиди тухай, инсаният акси лагерриз пайи-паяр авур вагъши тешкилат тергна! "Коммунизмдин чулув хъен" мад Россиядия садрани къекъен хъийидач!" гафар тикарнай.

Зун гъавурда акъурвал, и "патриотди" вичиз Россия гыкъван таклан, гыкъван вичиз "Америкадин къайда" клан ятла, вири дуныньядиз раижнай... Рахунрин эхирдайни "Господи! Благослови Америку!" лу-гъуз, цавариз ялварнай.

Вучиз акъван акси кас чина государствошин къилиз атанатла? Ни күмек ганатла?.. Гынк хъанатла?.. Амма акъван "вагъши общество" арадал гъайбурук Ельцин вичин квачир жал?..

Ельцина хыз, Россия "кълмашрин уль-кве" я, ам терг авун лазим я лугъувайбуру гила, инаг туна, Америкадизни, Европадин уль-квейризни, масанризни катнава. Гъеле катиз агаък тавуна, чаз гъа чи патавай "тар-сар" гун давамарздавайбурун тимил туш.

Амма гъакъван "хъсан" Америкадай бязи агъалияр (политикар, журналистар, диндин къуллугчияр) иниз, Россиядия, катзавайдини раижна передачада!

Къилин иgit, Америкада православи-дин кешишрикай сад тир Джозеф Гли-сонса тамам с сядта вич 8 аялдикай иба-рат чехи хизан галас иниз вучиз катнава, гъадакай съльбетна.

Адан вири гафарал чавай разивал ийиз жеда. Советрин девирдикай раҳадайла, иллаки. Ятлан Россия вичиз къулай чка яз хъянава ада и четин девирда...

"Америкадин метод" накъни къе арадал атайди туш эхир. Ам, а къайда - Америкадин саягъда яшамиш хъун, фагъум-фикирун, дуныньядин майданда жув тухун, инсанвиллин ивирриз (къануриз) гъурмет-тун ва икмадин Америка вич арадал атайдалай инихъ къуватда тунвай сиясат, идеология я. Чинни адаз "виридалайни вилик фенвай демократия", "виридалайни къен-къечи къайда" лугъузва. Гъаниз килигна, дуныньяда и "къайда" къун ва адаз икрамун лазим я лугъузва. Масакла фагъум-фикир-зайди Америкадин душман, терг авуниз лайхлуди яз гъисабзава. Риклен хизиша: фашизмдин кыле акъвазай Гитлерани вичин "къайда" виридалайни гъахълуди,

Германияди Украинашив вичин агъур танкар агаък тавутрла, ам санлай ЕС-да неғына къандай чка жеда... Украинади, Америкадин иштагъар къилиз акъудиз, "са украинви амай къван" Россиядихъ галас дяве тухун лазим я... Къуй Украина та-мамвиледи курай, вири терг хурай! Америка туш къван анаг...

Бес! Гъакъван "вии" дережадинди я и "къайда"! Куда Одесса, Донбасс, Харьков, Киев... Ругда вири!.. Гъайиф низ же-да? Америкадиз?..

Америкавийриз гъакъл я жеди. Бес Россиядиян сад лагъай президент патал ам акъван вучиз мукъва тиртла? Адан тварщыхъ чина вузар, карханаяр, центрар язвайбу-руз Россия кълан ийизвай крат ятла?..

Вучиз чи цийи "либералриз" чеб гъакъван американавийриз ухшар хъана къланзатла? Клан хъуналди, чакъалрикай жана-вурар жеда жал?..

"Хъсан" Америкадай катзавай американавийриз чи "пис" Россиядай вуч аквазва? Хъсандиз яшамиш жедай мумкинвилер, гъакъван ачхувилер, артухувилер, къулайвилер авачиртла, американви вичин чехи хизан галас Россиядин са гъвеччи хурузъ бажа-гъат къуч жедай... "Америкавийрихъ - олигархирхъ Аллагъ авайди туш, абурун Аллагъ доллар я" лугъузва аният катнавайда.

Бес россиявия чеб, ихътин хуерьер, чилер, баъгълар, тамар таз, са гъи ятла Европадин шегъерриз, анра лукъвал ийиз, вучиз катзаватла?

Фад ва регъятвиледи чарадан дев-летар чунынхиз, тарашиз хъайивият туштла?

Ельцина "яру идолар" лагъай коммунистрин обществода арадал гъайи дев-летар гъиле гъатайвият туштла?..

Къецепатан душманри чаз синихар ядай адет я. И кардихъ галас чун лап мурабаба вакъайирив ацай тариҳди вердишарна.

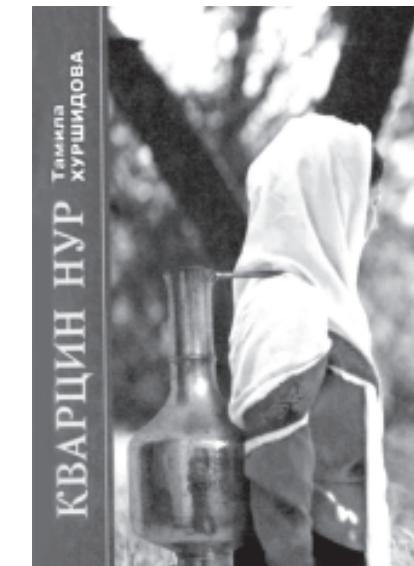
Бес тарихдин а тарсар чипиз къанивал къабулзай, душмандайни жувандай къиль акъудиз тежезайбуруз, парвахтара, крат чиз-чиз, къастуналди Ватандиз хайнавалзайбуруз вучда?

Гъинавайди я гъахъ?..
Гъинавайди я дузы терезар?..

Абад АЗАДОВ

Цийи иис алуқайла, чав шад хабар агаъкна, "Лезги газетдин" жегыл мухбир Тамила ХУРШИДОВАДИН (САЛМАНОВАДИН) шириррин сад лагъай ктаб чапдай акъатна.

Мегъарамдухурун райондин Бут-Къазмайрал яшамиш жевзай ва ери-бине Ах-цеңгь райондин Ухулрин хурий тир Тамила Хуршидова чи газет келзазавайбуруз Т. Салманова хыз пуд-къуд иис идалай вилик, курур, ахпа чехи ва итижула мақъалаяр къынналди, чир хъана. Ада, жегыл дидеди, къвалин кайваниди хъязавай темяр вичиз хъсандиз чизвайбуру, риклик секинсузвал кутазвайбуру, руғъдиз таъсирзайвайбуру. Вичиз эсер авур кардикай келдайбуруз таъсирдайвал, фикир ийиз тадайвал къинни ийизва. Адан ихътин мақъалаяр риклек хъвезва: "Гъевесдин лувар лезги чап", "Гъилий физ гъайиф я", "Лезги газет" сандухда-ваз", "Дяведин йисарин аялдин къисмет", "Дидейрин буржи", "Адан умумъурдин къе-тлен рехъ", "Кавказдай Берлиндинд къван", "Руғъдин веревирдер"...

Са акъван вахт алатнаж, газетдин чин-риз адан шириарни акъатиз гаттунна. Авайвал лагъайтла, редакциядин къуллугъчийри Тамила Салманова филолог, муаллим я лагъана фикирнавай. Ахпа малум хъайивал, мухбир, шаир юкъван чирвилер авай жегъил дишегъли, аялрин диде, къвалин кайвани я. Бинедилай Аллагъ-Таалади ганвай бажа-рагъдин банд геж хыз ачу хъа-натлани, ада вичикай ван алаз малумарна ва генани ви-лиди физ гъерекатна! Газетдиз вичин мақъалаяр, шириар акъатуни адак мадни гъевес кутуна. Салмановади-Хуршидовади вичин эсерар интернетдин талука сайтрани эциг-на. Шириар келдайбуруз адахъ къетлен ба-жарыг авайди акуна ва адан эсериз хъсан къиметни гана. Абурукай сад ДГУ-дин про-фессор, филологиядин илимрин доктор, Дағыустандин халъдин шаир Фейзудин На-гъиев тир. "Кварцин нур" ктабда авай сифте гафуна къхенвайвал, лезги шириратдиз вичин хуси хатл, вакъниа ва затл къалуруна вичиз хас тир къетленвал авай, хци къатун, михы чал авай шаир атанва. Им келдай-бур патал чехи савкъат, лезги ширират патал чехи агалкъун я....

Тамила Хуршидовадин хъсан ширирингиз гекъигинри чигвал, чалан фасагъатвал, везиндин цийивал, манадин деринвал, къаматрин тамамвал хас я...

Дугъирданни, шаир гъир йикъан умумъур-диз, дунындин вакъайириз вичин вилерай килигъзва, адан къиметарни, веревирдерни, килигъунарни аламатдинбур, руғъдик ци-цивал кутадайбуру, гъейранвалдайбуру. Ара-ара адан шириррин царапа садани талгъай фикирар, ишлемиш тавунвай гекъигунар, ибарайр гъалтзава. Шириар кел-лизни, риклек хъузни регъятбуру я. Сад-къве мисал.

Гатана рак, гъахъна къвализ,
Рагъ аватна адан чиниз.

Щийи ктабар

"Кварцин нур"

Дуныньядилай зун клан тирди
Якъин хъана ширин чандиз.

"Экъ зул"

Вун акурла, къведа илгъам,
Векъи царап жеда цалцлам,
Зи сефил рикл жеда хуррам,
Заз фикиррин луж атурдай,
Вун татайла, вуж атурдай?

"Вужатурай?"

Вахтар фена, яд са къадар аваҳна,
Сасасвилин кварт куъъне хъана, пас къуна.
А виликан нур амачир, ххаҳна,
На лугъуди, пашман тир ам, яс къуна.

"Кварцин нур"

Хиялдача хайи дагълар,
Къве пай хъай чан тлазва лугъуз.
И пата - марф, а пата - хар,
Чин къилел къвазза лугъуз.

"Асеф Мегъманаз"

Бенде таҳхай икъван чавал,
Тек ваз хъана чир зи агъвал.
Ихтибарна кузвой рикл вал,
Руғъдин раклар гатай билбил.

"Билбил"

Лирикадин эсера шаирдиз къанивилин михъивал, эсер, гъайбат къалурдайла кел-зазвайди гъейрандардай гекъигунар, царап жағъанва.

Дерт гвай къве рикл сад-садаеви агуудай
Зи лал ашкъи на акъудна цавариз.

Вун заз илгъам, мульгуубат гуз гerek я,
Цурурзавай зи тлал муркълад дагъ хътина.

Ағ, гила геж зун гъавурда акуна:
Вацран ийфел серин юзъ къуз гъейран я.

Дердерин гъулье пер куранва зи,
Гъамари риклек хер храна зи,
Жегыл умумър къуз икл хурай сефил?
Руғъдин цлай тлоз фер атанва зи.

Заз вун ава - сад ава,
Ашкъидикай дад ава.
Гатфар фена, зул - вилик,
Зи умумърда гад ава.

Шаирдин яратмишнана вичел гъар юкъуз хайи маканда гъалтзавай зегъметчи инсанриз (муаллимриз, дяведен ветеран-риз, аскерриз, дұхтурриз, фермерриз, фляйриз, бағыририз) баҳшнавай эсерар газа. Гъа са вахтунда къанивилек, тле-биатдикай, иисан вахтарикай теснифнавай шириарни фикир желдайбуру.

Т. Хуршидовадин яратмишнана айғам-дин, зарағатдин, сатирадин ширирни тайин чка къазва. "Бязи папар", "Хъсан туш", "Икл жеда-ни?", "Пехилбуруз", "Келда вуна", "Ажугъ", "Пехил Мегъри", "Къе са диде...", "Накъ аз-раил атана" ширира ада вичел гъар юкъуз гъалтзавай инсанрин амалриз, къилихиз, юзунриз фикир гузва, нагъакъан, татугай ерияр къейдзава ва абур келдайбурун ви-лиг гъизва. Татугай амалар квайбуруз абур худун патал къумекзава. Гъа са вахтунда абуруз чишилхрикай сифте ну-батда чиз зин, писвал хкатдайдан па-тахъай тағыкимарзава.

Социалный сетра ктаб акъатуниз талуқ яз ганвай муштулухдин малуматда Т. Хуршидовади вичин гъиссер ачухзава: "Белки, зи и ктаб акъатдачир, эгер зи ма-йилдихъ галаи, соцсетра эцигзазаи зи сифтегълан царапай хали

Чи илимар

Зарият АГЬАРАГЫМОВА

“Илимда гөгөненш шегъре рехъ авач. Анжак галатунихъай киче түшиз, къван квай жигъиррай экъечидай адан нурлу күкүшүрив агақьда”, - лагъанай маштубур алим, философ Карл Маркса. И гафар Дағыстандин госуниверситетдин химиядин факультетдин преподаватель, химиядин илимприн кандидат, вичин ери-бине Къасумхуярелай тир **Шамсият БАЛАЕВАДИЗНИ** талукъ я лагъайтла, зун яғъалмиш жедач.

Химиядин сирер чириз

Шамсият Балаева (Аминова) төв-ван авай алим, технический илимприн доктор, саки 20-йисуз Дағыстандин технический университетдин ректор хайи Майл Аминована химиядин илимприн доктор, ДГУ-дин профессор Осман Шабанована несиликай жезва. Гөлбетда, и карди Шамсиятас вичин пеше хяягъуниз таъсирина. Амма клем къаст, дерин чирвилер, илимдал рикл хунын ам алимвилини держадив агақъарна.

Ш. Балаева 1986-йисан 11-февралдиз Къасумхуярел Абдулмежидан хизанда дидедиз хана. 2003-йисуз агалкүнралди школа күтятгъай руш ДГУ-дин химиядин факультеттик экечіна. Вузда сифтедилай анжак вадралди къелиз, анил илимдин умуырда активилелди иштиракиз хана. 2-курсунин студентка яз, Ш. Балаевади 2005-йисуз Москвада кыиле фейи “Шаг в будущее” Вириrossиядин жегъиприн илимдин конкурсдан иштиракна. Ам РАН-дин академик, профессор, Д.Менделееван төварунихъ галай Россиянин химиядинни технический университетдин сад лагъай президент хайи Павел Саркисован къул алай дипломдиз лайиху хана.

2008-йисуз ада вуз “химик” пешдай яру дипломдади ақылтарна.

2009-йисуз мурадар рикле авай ва гъя са вахтунда жегъил диде Шамсият Абдулмежидовна ДГУ-дин аналитикадинни фармацевтикалин химиядин кафедрада аспирантуралык экечіна. Вичин илимдин къвалалада ада чулау лекъинин (печень) азарар сагъардай набатат къалгъандин са жуыре (расторопша пятнистая) ахтармишуниз башхана.

2014-йисуз Шамсият Абдулмежидовна вичи къелзаявай кафедрада лаборантвиле къвалахал ақъвазана,

илимдин рекъяй ахтармишунар ииз алахъна. 2015-йисуз ада Пятигорский вуздилай гүйгүйнин гъазурвилин ва пешекарвал хажунин центрада “Фармацевтическая химия и фармакогностиа” программадай курсар ақылтарна. 2020-йисалай чирвилер ахтухарун патал ДГУ-дин биологиядин факультетдин ботаникадин кафедрада магистратурада къелна ва анат яру дипломдади ақылтарна. 2021-йисуз ам Россиянин Федерациядин Президентдин стипендиядиз лайиху хана. И исалай Ш. Абдулмежидовнади ГИА-дин предметный комиссиядин эксп-

Ам 2 веледдин къайгъудар диде, вафалу умуырдин юлдаш я. Заз Ш. Балаевадихъ галас телефондай ачух сүббет ийидай мумкинвал хъана. Сифте яз фикирдиз атай суални ихътиди тир:

■ Шамсият Абдулмежидовна, чаз чизва хъи, химия са акъван регъят илим туш. Күнне ам гъылк хъана хъяна?

- Жув элкъевна къунвай затлар, тибиятдин гъалар чир хъунал, абур ахтармишунал зи рикл ала. Химия датана виллик физвай илим я. Дүнъядал халкънавай гъар са зат химиядин шейэркай ибарат я. Къаччуртла чи беденда къиле физвай гъерекатар - нефес чуугун, незвай фу иливарун, нервийрин импульсар фин - вири химиядин процессар я.

■ Күнне кхъенвай къваладихъ гъыхытын метлебувал ава?

- Алай вахтунда инсанрин арада чулау лекъин азарар гзаф чыланва. Чна ахтармишнай набататдик (расторопша пятнистая) абур сагъардай шейэр ква. Гъаниз килигнина и хъчадиз фармацевтикала гзаф къимет ава. Адалайни къе-цаяй, чи республикада и набатат промышленный къайдада гъасилдай ва адан бинедаллас чкадал дарманар ақылдадай тибиятдин хъсан шартлар ва мумкинвилер ава.

■ Илимдал машгъул хуун ва гъя са вахтунда хизанни къиле тухун регъят туш. Квездик къумек хъана?

- Сифтени-сифте - дидедикай. Гъвеччи чавалай за жуван виллик

перт язни къвалахзава. 2022-йисуз ада Алтайдин госуниверситетда алай аямдин биотехнологийрин сирер дериндай чириунин программадай пешекарвал генани хажана.

Гъя и иисан гатуз пешекарди Краснодар шеъгерда Кубандин госуниверситетдин диссертацийрин советдал “Идентификация и определение БАБ в плодах расторопши пятнистой [Silybum Marianum (L) Gaertn.]”, докторащ в различных почвенно-климатических зонах” темадай диссертация агалкүнралди хвена ва химиядин илимприн кандидатвалин төврөв къаччуртла, 2020-йисуз “Сверхкритические флюиды: теория и практика” журналда ақыттай “Экстракция жирного масла из плодов расторопши пятнистой сверхкритическим диоксидом углерода”, 2021-йисуз кхъея “Влияние климатических условий Республики Дагестан на содержание жирного масла и других биологически активных веществ в плодах расторопши пятнистой”, “Определение белковой ценности плодов расторопши пятнистой, произрастающей в Республике Дагестан” ва маса мақъалайрин төврөв къаса жеда.

Аспирантурада къелдай иисарани Ш. Балаевади виридуңнадын ва Россиянин илимдинни практикадин шумудни са конференцияда иштиракна. Адан гъиликай къадалай виниз мақъалаяр хкатнава. Абур Scopus-, Web of Science-, ВАК-дин журналарла гъатнава, бязибур инглис чылалас таржума аувунна. Къилди къаччуртла, 2020-йисуз “Сверхкритические флюиды: теория и практика” журналда ақыттай “Экстракция жирного масла из плодов расторопши пятнистой сверхкритическим диоксидом углерода”, 2021-йисуз кхъея “Влияние климатических условий Республики Дагестан на содержание жирного масла и других биологически активных веществ в плодах расторопши пятнистой”, “Определение белковой ценности плодов расторопши пятнистой, произрастающей в Республике Дагестан” ва маса мақъалайрин төврөв къаса жеда.

Алай вахтунда Шамсият Абдулмежидовнади аналитикадинни фармацевтикалин химиядин кафедрадин преподаватель ва учебный мастер яз къвалахзава, дармандин набататрал ахтармишунар да-вамарзана.

Дидарун патал месэләйрә эцигдай. Дидедин хъвер заз гъава хъиз я. Ада зак гъевес кутуна, гъамиша зи рульг хажиз алахъна. Гзаф къумек умуырдин юлдашдикай хъана. Гъар сеферда четинвал гъалттайла, ада зун нетика хъсанди жедайдахъ инанмишардай.

Чиекси насыгъатар заз диссертация-

дин руководитель, химиядин илим-

рин доктор, гъурметту Арсен

Шамсединович гана. Ада заз да-

тла ахтармишунрнин рекъер къа-

лурна, къалахдик гъавурда тұна.

За виризас рикл сидкъидай чух-

сағыул лугъузва.

■ Алай дөвирдин жегъиприхъ

элкъевна, күнне вуч лугъудай?

- Келенрал рикл хъана къанда. Школа күтятгъана, вузрик экечидайла, яргъариз фин герек туш. Дағыстандин вузрихъ хъсан пешекарпар гъазурдай алай вахтунда вири мумкинвилер ава. Чи республикада ахтармиш тавунвай гзаф тере-фар, месэләйрә вири квездик къумек хъана. Гъавурда тұна. За виризас рикл сидкъидай чух-

сағыул лугъузва!

Ш. Балаевадин умуырдин ва

илимдин рекъяй рахайла, чаз

адан диссертациядин руководи-

тель, ДГУ-дин профессор, анали-

тиканни фармацевтикалин хи-

миядин кафедрадин заведующий

Арсен Рамазанова ихътин баянار

гана: “Шамсият Абдулмежидовна

иллаки жавабдар, къалахдик сиф-

те яз къил кутадай, къетлен фикирар

авай пешекар я. Ам ақылзаявай не-

силдад вичин чирвилер агақъар-

из къевалай чалишмиш жезва.

Коллективдин, студентрин патал ада-

еke гъурметту ава. Ихътин ақылтай

хъсан инсан чи арада хъунал за

дамахзана.

Жуван ватанэгъильдин дережад-

дал зани шадвалзана. Къуй адахъ

чандин мягъем сагъвал, хизанда

хушбауттувал ва къвалахда мадни

еke агалкъунар хъурай!

Гъурметлу муаллим, хъсан тешкилатчи

Хазран Къасумов

Яргъал иисарин бегъерлу зегъметдай ва къвалахда агалкъунрай Стап Сулейманан райондин образованидин управленидин патав гвай Информациядиннин методикадин централдин (ИМЦ) методист; Цийи поселокдин СОШ-дин муаллим **Назират АЗИМОВАДИЗ** 2022-йисан 2-декабрдиз къабулай къарадалди “Дағыстан Республикадин лайиху муаллим” лагъай гъурметдин төв ганва.

Дағыстандин Къыл Сергей Меликова, шабағы Цийи иисан суварин виллик квай ийкъара вахкуналди, Назират Азимовадиз лайиху төв мубаракна, бегъерлу ва намуслу зегъметдай ада зухсагъул лагъана, ақылтазавай несилидиз дерин чирвилер гүнин ва ватанпересвилин руығыдаллас тербияламишунин карда мадни еке агалкъунар хъана къланzáвади къейдна.

Назират Азимова, райондин гзаф ағылайриз хъиз, чазни фадлай ва мукъувай таниш я. Ам гъамиша, къайгъурин яца азаз, са гынисиз ятани тади ииз, вичи къвалахзавай ИМЦ-да, образованидин управленида, школайра образованидин хилен жуыреба-жыре мярекатар тешкилүнин къайгъурин кваз, фестивалринин конкурсын жюридин председатель ва я жюридин член як авкада. Ихътин дүшүшшара за жува-жува фикирни ийда: Назират муаллим виринрив гъылк агақъазава?

- Къланzáвади жуван пешедал рикл хуун я. Суткада 24 сятава, и вахтунда гзаф крат ииз агақъын ийда, - чи суалдиз жаваб яз, лагъана Назират Мегъамедзагъировнади.

Гъакъыттаданы, Н. Азимовадиз рикл алай пешеди шадвал, руығыдин таъминвал гузва. Гъавилай адахъ муаллимвилин, методиствилин четин, гъя са вахтунда гъурметту пешейра агалкъунарни жезва.

- Назират Мегъамедзагъировна ИМЦ-дин пешекаррин ва школайра муаллимрнин къымекчи, меслятчины я, - лугъузва централдин директор Муминат Бабахановади. - Ахътин пешекарди чи коллектива къвалахунан чна дамахзана.

1984-йисуз Къасумхуярлын 1-нүмрадин юкъван школа лап хъсан къиметар ава ақылтайра жегъил руш гъевеши чавалай вичин рикл авай мурад къилиз ақыдун патал Дағыстандин госуниверситеттик экечіна. Келни ииз, Н. Азимовади 1987-йисан ноябрдилай 1992-йисан авгуустадалди Къасумхуярлын 1-нүмрадин аялрын бахчада тербиячи яз къвалахна.

2009-йисалай Назират Мегъамедзагъировнади Цийи поселокдин умуми образованидин школада ақылтазавай несилидиз дидед чыланан ва литературадин тарсар гузва. И иисары ада чирвилер гайи гадайрикайни рушарикай алимар, хъсан пешекарар, гъабурун жергедай яз дидед чыланан ва литературадин муаллимар хъанна.

2008-йисалай иних Н. Азимова райондин дидед чыланан ва литературадин муаллимрнин - методикадин, 2016-йисалай образованидин организацийнин дидед чыланан ва литературадин муаллимрнин Ассоциациядин рефбъер я.

Текрибалу муаллим ва методист Назират Азимовади галазгалаз 10-йисуз Стап Сулейманан районда дидед чылан хънисиз, чиризин ва виллик тухнуз талукъарнавай республикадин ва международный дережайрин илимдинни текрибадин конференцияр къиле тухнава. Ам гъакъини и конференцийнин материалар ава兹 методикадин пособияр чапдай ақылзаявай редколлегиядин членни я.

Назират Мегъамедзагъировна 4-классар патал ақыдадай “Культура и традиции народов Дагестана” учебникдин рецензент, “Науки юношеский питают” республикадин конкурсдин жюридин председателини я.

Н. Азимовадин яргъал иисарин бегъерлу зегъмет виллик иисара “РД-дин образованидин отличник”, “РФ-дин умуми образованидин гъурметту работник” лагъай тъварар, 100 ағызур манатдин къадарда ава兹 РФ-дин Президентдин грант, РФ-дин

Пакизат ФАТУЛЛАЕВА

Лезги поэзиядиз рубаидин жанр мусатана? Заз чиз, лап рикливай и жанрдал сифте яз машгъул хайиidi Ибрагим Гъусейнов я. Адан 1953-йисан тарих алай неинки тек-түк рубаяир, гъакл рубайирин қвасыларни гъатнава. Адалай гъуғыннизи газаф шаиррин эссеерин арадай и жувердин күнд ңарцин бендер - рубаяир жагъида. Им төбии кар я: чи халкъдин месин эссеерий виридалайни рикл алайбур, йисарилай йисаралди чаз чиз амайбур гъа ихтиин, чле акъалттарнавай мана, уьмуърдин "күнд къиликай" веревирдер авай лезги манийрин тек күнд ңарцикай ибарат бендер я эхир! Яни рубайдин жанр чи ҹалав, чи ҹатунчирив, чи төбятив, гъуғынчирив лап ҹунчайди я. Ингье чи халкъдин гүрчег бендерикай сад:

Ахъзъарин гур базарда
Гуржи чекме къузавай яр.
Ви чандавай жигердиз кый,
Кулыу хизан къузавай яр.

Халкъдин месин михы чалалди "атланвай", ңарарин къадардал сергъят алай, амма акъалттай манадив ацланвай и лезги күнд ңарцин бендининн фарсан ин милли литературадин яржарикай сад

Инад тушни, чан ҹани яр,
Рахан тийиз, виликай физ?

Урус чалаз и бенд таржума авун ресть туш, я ада авай манадин гъавурданы масад дүйм-дүй ақъадач. Амма чаз аквазва эхир: бенд түкүүрай лезги руш шириатдин рекъяй зурба пай ганвай халис шаир я! Ада вичин руғъудин гъава, риклин сефилвал төбиятдин серес шикилдив гекъигуналди къалурзава: вучиз вун, яр, ҹацау векъин ҹанакай физвай

иллаки заланарда, келдайла, мез гал-күрда, бендинин манадин гъавурда гъатун, ам рикл хүн четин жеда. Саиратан са рубайдикай рахан:

На квек умуд /кутазватла/чилел и,
И дуныяды, /рагъ цразвай/ ҹылел ви?
Кимелла вун, /эцигиз дагъ/дагъларал,
Вахтар физеа, /ацуьк тийиз/гъенел ви.

И жувереда чүн галаз, мани хыз, аваздалди мецелай авахына физвай и күнд ңарцин - санални цезура чүр тавуна, түкүвей рифмада тунвай рубайдай - чаз ам масанай вать, анжак лезги яратмишунрин "сандухдай" атанвайдини аквазва. Квелди, лугъун чна? А ңарара булдиз чи милли лишанар, шикилар авайвилляй. Сад лагъай лишан ам я хы, рубайдик лезги рахунприз хас, саки мяյкем ибара тир суалдин келимади кыл кутунва: "На квек умуд кутазватла чилел и?". Мадса милли лишан - "Кимелла вун, дагъ дагъларал эцигиз" - имни хуътутлук түгъметдин мана гузтай, лезги рахунприз хас, "кимел" пиччи рахунралди вахтар пучзавай инсандикай лугъузвяз, къаб алай мяйкем ибара, идиома, фразеологизм я. Пуд лагъай милли лишан - "гъен", "гъенел ацуьк тийиз" физ алатзавай вахтарикай лугъун я: "гъенел ацуькун", "гъен" - ибури чи милли яшайишдиз хас гафар, лишанар, шикилар я.

Лезги бендинин къветхвер - рубай

Саират Агъмединашаевадин рубаятдикай гаф

тир күнд ңарцин рубайдин арада тымил тафават ава, вучиз лагъайта, къве жанрдинни эвелимжи шарттар гъа за төв ҹунчайбур я: тек күнд ңарцин ҹалуба ва акъалттарнавай тамам мана. Месин яратмишунрилай кыл ҹачунчай рубай Ирандин литературада виридалайни къадим жанр гъикт я, гъакл чи лезги бендин чи халкъдин къадим тарихдай, лезги ҹалан дерин булахрай атанвайди я. Бес асираларды гъа ихтиин бендер хвенчай лезгирин поэзияда рубай пайда тахъун мумкин тири?

Рубайдихъ чүр тийидай къанунар тъникаватла, гъакл чи манийрин бендинихъни тамамарна ҹанни истемишунар авайди я. Гъайиф хы, "Лезги манияр" я лугъуз, ара физ, газетрин, журналприн чинра, ҹалалтара чапзавай күнд ңарцин бендерикай газафбур я түкүүр хъунин, я манаметлебдин жигъетдай тамамвал, гъатта бегъем рифманы аваҷирбур жезва.

Лезги бендинин ңарар 8 гыжка, күнд лагъай гъижадилай гъуғынчиз цезура аваз (нефес ақъадариз), 2 в 4 лагъай ңарара гужури рифма туна, түкүүр хъанвайбур я. И бендер къурлушдин ван манаметлебдин жигъетдай къве жувередин пайиз жеда. Сад лагъай жувередин лезги бенда зачинидихъ гъанвай, вири күнд ңарни акъалттарнавай са фикирдив, манадив, "агъвалатдив" ацланвайди я. Къвед лагъай жувередин бендинина, килигайла, сифте къве ңарцинни гъуғынчиз къве ңарцин арада манадин рекъяй алакъа аваҷирди хыз аквада. Ихтиин къейд бенд маса ҹалаз бегъемсуздаказ элкъуърайла, арадиз атун мумкин я. (Зи рикл алама, Дагъустандин университеттә тарсар гузвай алим-фольклорист А. Назаревича, чи бендерикай ихтилат фидайла, абур мана аваҷир "абракадабра" я, яни гъа-вурда таќъадай, алакъа аваҷир, кака-хъай къее-къве ңарцин келимайяр я ла-гъанай).

Машгъур фольклористдин фикирдиз акси делил яз, сифте къве ңарцинни гъуғынчиз къве ңарцин арада алакъа аваҷирди хыз аквазвай лезги са бенд къачун:

Гъайиф тушни, чан къайи яд,
Къацу векъин ҹанакай физ?

Саиратан рубай чагай ҹалалди, метафорайларди, гекъигүнралди девлетлу я: "рагъ цразвай", "дагъ дагъларал эцигиз", "гъенел ацуьк тийиз" вахт - ибур автордин хусуси эпитеттин хазинадай я...

Литературада агъзурбара тикрар хънвай, дуныядын фанавиликай, уьмуърдин куърүүвилекай, ам пичи краалдини рахунралди ацлур тавунин лазимвиликай Саирата анжак са вичиз хас, вичин "лезгивилиз" хас келимайралди, къетлен хатын авай устадди хиз лугъузвая. И жувереда адсан гъиликай хкатнавай саки гъар са рубайдикай лугъуз жеда.

Саират Агъмединашаевади къанвай вири рубай ҹаҹуртла, абур гъелелиг пар квай са ктабдиз бес жедай къванбур ава. Сифте килигайла, им тымил яз акун мумкин я. Амма ақ туш. Шаирди и рубайрин ңарара тунвай фикирар, ақуулар, къейдер, веревирдер - инсандин сагъ са уьмуърдин ҹаламара бес жедай къван камалдин тарсар я! Күнд ңарарай "лезги халкъдин философия", милли къетленвилер, лезги диншеглидин риклин чехивал, эзеб, къала-булахар, гъиссерин зерифвал, дидед ҹалан деринари къатар аквада.

Гъампу я рикл - уькъуль, цуру хъвана за,
Нафт илична, гъамарин марке кана за:
Гумадин ял галамукъна уьмуърдихъ,
Зи бейтерин дуныя капал гъана за.

Ихтиин рубай ҹелайла, ваз вуна зегъем юкъуз булахдик кап кутуна, гъамга хътиң михы циз хүп! авурди хыз жеда; шагъвар алай тепедилай ватандин мензәрайрлай вил аладариз, лезги манидин са бенд лагъайди хыз жеда. Саиратан бажарагъ, рубайрал адсан рикл хүн себб яз, белки, чаз чи милли эдебиятдин ярж тир, чи руғъидив, дидед ҹалан рангаривин атирив ацланвай лезги бендинин къадирни жен, чаз чи эдебият патал адсан метлеб, адсан гүрчегвал туплалай иидай вахтар жагъин! Са живзи ахъа хъанвай цүкведин хумбуки хътиң лезги бендинизни, рубайдиз хыз, ҹанавайди ҹелдайдан "берекатлу нефес" галукъун я - ахъа хъана, ада манадиви ҹалан сересвилүв гъейранарда, гүзелвилүв лезетдивди тухарда.

Бакудай хабарар

Газетдин тарихдикай կتاب

Алатай йисан эхирра Бакуда 30 йисуз лезги халкъдин уьмуърда чехи роль къувъвай, хайи чал хүн ва виллик тухун патал да-тлан женг чуугур, чи тарихдикай, медениятдикай, сейли ҹасрикай, халкъдик къалабулух кутавтай месэлайрикай хъбай, халкъдин мефт, адсан мез хъай, "Самур" газетдин юби-лейдин мярекат къиле фена.

И лишанлу вакъиадихъ галас алакъалу яз, эхиримжи 25 йисуз газетдиз регъбервал гайи, са патахъяни къумек авачиз, ам вичин хусуси такъатралди чапдай акъудай, вири дуныядын лезгийрин рикл алай печатдин органдиз элкъуърай шаир-журналист Седакъет Керимовадин ҹелдайбуруз газетдин тарихдикай, фейи реекъикай, редакциядип че-тинвилерикин агалкъунрикай чирвилер гузвой "Самур" 30 төв алатай կتاب чапдай акъатнава.

Лезги ва азербайжан ҹаларал акъуднавай կتابда гъа са вахтунда "Самурдин" дустарикай, адсан таъсиб чуғазвайбурукай, мухбиррикай, газетди къарагъарнавай месэлайрикай ихтилатнава.

Бакудин "Элм ва тегъисил" чапханади ранглудаказ, иер ҹалубда авауз авунвай կتابдин редактор Мульзиффер Меликмамедов я.

Цийиширрин къватыл

И йикъара Бакудин "Red N Line" ММС чапханади лезгийрин төв алатай шаир, журналист Мульзиффер Меликмамедова эхиримжи йисара азербайжан ҹалал хъенвай шириррикайни поэмайрикай ибарат "Зи риклин гафарин тал" төв аланвай կتاب чапдай акъудна. Им автордин къелемдикай хкатнавай 28 лагъай կتاب я. И къватылда дуныядын, ватандин, халкъдин дердийрикай веревирдер ийизвай философиян ширир, Къарабахдин дядевиз талукъарнавай поэмаяр гъатнава.

Шаирди къилди вад темадикай веревирдер ийизва: дуныя авай ҹалар, төбият ва инсанар, лезги төв ва къилихар хүн, инсанпересвал ва Къарабахдин дяве. Авторди лезгивал хиве къан тийизвай ватанэльлийрин рикл чун мерд ва дуъзвал ҹаны, къадим халкъдин векилар тирди хизва, абуруз и төв хүнин эвер гузва. М. Меликмамедова "Лугъудай хы, лезги тир", "Зи гъар дерт са ҹар я", "Къегъалвилин къин къадай", "Лугъуда хы" хътиң ширир гъеле 2016-йисуз сифте яз "Самур" газетда чап хъайила, ҹелдайбуруз рикл алай ҹалариз элкъеней.

Ктабдиз сифте гаф къайиди ва адсан редактор төв алатай шаир, журналист Седакъет Керимова я.

Тарихдикай ҹийи гелер

Къуба райондин са жерге хъурера тарихдикай ҹийи гелер винел акъатнава. Диғагъ хуррун сурар авай чакад чилин къалахар къиле тухдайла, са къадар деринда вичин гъаркъуль 80 сантиметр тир къадим цал авайди чир хъанва. Цал вацун къванерикайни канвай керпичрикай эцигнавай. Идалай гъейри, анат хъенччин къапар ва регъүн къавнерни жағъанва.

Хуърун ағайлири лугъузвайвал, са шумуд йисар инлай виллик гъа чакад къадим дөвирин ракын пулар ва жуъреба-жукъре хъенччин къапарни жағъанай.

Къириц хуъряни къадим сурар авай чепедин къетлен жуъредин къапар жағъанва. И заттар хуърун мектеб эцигнавай чакад винел акъатнава. Археологри лугъузвайвал, къапар ва сурар XI-XII виш йисариз талукъбур я.

"Самур" газетдин сайтдай

Къилинди регъятаал хъун я

Газетдин 2-нумрада чна Россиядин Пенсийрин ва яшайишдин реекъяй страхованидин (соцстрах) фондар сад авунвайдакай хабар ганай. Идахъ галаз алакъялу яз, газет келлавайбурулай пенсийриз ва пособийриз (гъа гъисабдай яз аялриз алай йисан 1-январдилай тайинарнавай сад тир пособидин гъакъиндейни) талукъ суалар паралъкъе. Къилди къачуртла, пенсиляр ва пособияр тайинардайлла, гъихътин дегишвилер хъянватла, цийи идарада документриз талукъ гъихътин истемишунар аватла, хабарар къазва. Гена хъсан, СФР-дин Дагъустанда авай Отделенидин пресс-къуллугъди чи суалприз, гежел төвъяна, жавабар агакъарзана. И кардай абуруз сагърай лутъуз кланза. Агъалийрик къалабулух кутазвай суалприз и сеферда Яшайишдин фондунин Дагъустанда авай Отделенидин управляемыйдин заместитель Нуруллагъ ИСМАИЛОВА жавабар гана.

Рагнеда РАМАЛДАНОВА

Малум хъайвал, Пенсийрин ва яшайишдин реекъяй страхованидин фондар сад авунин къилин метлеб пенсиляр ва маса пособияр тайинарнин ва гүнин къайда дегишарун туш, къилинди регъятаал хъун я. Идахъ галаз алакъялу яз агъалийриз виликдай къевзвай ва цийи тайинарнавай вири пособияр, гъакъ пенсия тайинарниниз ва гүнис къец гудай, къалабулух акатдай са себебни авач. Къве фонд садаз элкъульрунхъ агъалийриз къуллугъязавай төгътер ва ери хъсанарунин, къуллугътар фад ва къулайдакас агакъарунин макъсад ава. Икъл, мисал яз, Яшайишдин фонд арадал гъуни бизнеседал машъул касарз хейлин регъятаал гуда ва яшайишдин реекъяй страхованидин къумек агакъарзавай агъалийрик къадарни артухарда.

- Чин агъвал агъзути тир хизанривай яшайишдин хилен вири къумекар (пособияр) гила са чакда, санал түккүүриз жеда. Пенсиляр ва пособияр агакъардай вахтар дегиш хъянвач. Абур гъа виликан чакда, яни республикадин шегъерра ва района кардик квай виликан Пенсийрин фондунин муштлерийрихъ талас къалахадай къуллугъбра түккүүриз жеда, - къейдна Нуруллагъ Исмаилова.

Ада агъалийривай чин дерди яр, къвалин къецел экъечи тавуна, "Госкъуллугътар" порталдикай мен-фят къачунанди (и къуллугърин сиягъдикай чна "Лезги газетдин" 4-нумрада гегъеншдакас ганва), къилиз акуудиз жезвайдини рикъел хакана. И сиягъ мадни гегъенш жедайди раижна.

2023-йисан 1-январдилай тайинарнавай сад тир пособидиз (адакайни чна газетдин 2-нумрада хабар ганватлани) талукъ яз газет келлавайбурулай суалар газа къевзвай акуна, мад сеферда и пособидикай лутъун хъувун талабна.

- 2023-йисан 1-январдилай эгечине гудай сад тир пособие цийи къумек, серенжем туш. Ада виликдай гузайва са шумуд пособие санал агууда. Иник яшайишдин хилэз талукъ 6 пособие акатзава (гъа гъисабдай яз къивчел залан дишегълияр фад учётда акувазунхъ галаз ала-

не чаз тамам ва дутьз жаваб гудайдак умуд кутазва.

Гъуруметдиөди, газет датла-
на келлавай газаф аялрин дидеяр:

**А.М. МЕГЬАМЕДОВА,
Т.К. ШИХЗАГЫРОВА,
М.Г. АЙВАЗОВА,
К.У. ЗЕЙНАЛОВА,
М.Н. АЛИЕВА,
С.А. МУРТУЗОВА.**

Накъ газет вахкудалди вилик редакциядин почтадиз Стлал Сулейманан райондин Къасумхурел яшамиш жевзай, винидихъ чин тварар къюненвай дишегълийрилай атанвай и чар чна Россиядин Яшайишдин фондунин (СФР) Дагъустанда авай Отделенидин пресс-къуллугъдин регъбер Альбина СУНКЪУЛИЕВАДАЛ агакъарна.

Ада вичи къил акъудда, амма чар рекъе тунвай дишегълийрилай аялрин синилорин нумраяр ракъурен талабна. Гъайиф хъи, чахъ абур аваир, гъатта чар къюненвай дидеяри чипихъ галаз алакъялу жедайвал телефондин нумрани къюненвачир. А.Сункъулиевади (винидихъ макъалада СФР-дин Дагъустанда авай отдельенин управляемыйдин заместитель Н.Исмаиловани) къейд авурувал, сад тир пособидин къадар диде-бубадин доходдилай аслу я. Ам тайинарнавай патал арза атай гъар са дутьшувь, хизандин гъалдиз вири патарихъай къимет гуналди, ахтармишава. Гъаниз килинга, сад тир пособие Дагъустанда гъар са касдал республикада яшамиш хъун патал тайинарнавай пулунин агъа къанин къадардилай тимил агакъязавай хизанривай гуда. Са кар мадни ашкара я: аялриз пособие тайинардайла, гъар са дутьшувь хизандиз къевзвай вири доход, гъатта хизанди, мисал яз, мад са къвал вя я мад са машин (гъар са хизандихъ са машиндилай артух хъана къланзавач) маса къачунни фикерда къазва. Ихтиин хизандар тимил доход къевзвай хизанривай акатзава.

Рикъел хин: пособие тайинарнавай патал герекзавайди арза къхин я. Ам гузайва касдивай арза дутьз къхин талабзава. Лазим тир амай вири делилар фондунив, ведомствойрин арада авай документообортдин бинедаллаз агакъарзана.

Пресс-къуллугъдин регъберди агъалийривай лазим вири пособияр "Госкъуллугътар" порталдикай менфят къачунанди къилиз акуудунхъ галаз сад хъиз, суалар пайдыа хъайи члавуз телефондин агъадихъ галай нумрайриз зенг авуна чириунни теклифна. Ингъе абур: 88006000317 (чи региондин) ва 88006000000 (федеральны).

Дугъриданни, суалар газаф арада къевзвава. Абуруз чна газетдин гүгъүнин нумрайрани жавабар гуда.

**Райсудин НАБИЕВ,
РФ-дин журналистрин Союздин член**

**Вири пешеяр хъсаня,
Хъягъя жуваз къаниди!.. - къюненвай вичин девирда машъур шаир Владимир Маяковский.**

И келимайрин мана къульгэне хъянвач. Виликдайни жегъилри, гъеле мектебда амаз, гележегдии пешейрикай фикирзавайди тир. Къани, алакъдай пеше къачуз алахъздавай. Къенин же гъилрини и кардал, гъелбетда, амалзава.

Вичай ихтилат физтай дуухтур-терапевт, 1969-йисуз Къасумхурел Раизанни Насиратан хизандыа дидедиз хъайи **Жасмини** гъахтынбурун жергедик акатзава. Ада лап хъсандин къелна. Муаллимри ам тъамиша чешне из къалурдай. Школада амаз руша газаф ктабар келлавай, вичин чирвилер артухарзайвай. 1986-йисуз Жасминади Къасумхурель 1-нумрадин мектеб къизилдин медаль къачуналди къутягъяна. Ада яргъалди фикирнай, лазим тир документар гъазурунин къайгъүйрик хъана, Дагъустандин медицинитут хъяна. И кардин себебни Ленинграддай тир медицинадин илимрин доктор, профессор Улован ктаб къелун хъана. Имтигъянрин вахтунда Жасминадиз, къи-

Намуслудаказ Къуллугъзва

зилдин медаль авайди гъисаба къуна, къабулзайвай комиссияди 4-дакай анжак са имтигъян - биологиядай вахкудай ихтияр гана. Имтигъянни руша "вад" къачуналди ваххана. Виниз тир къимет гунилай гъеири, къабулзайвай комиссияди азас чухсагъулни лагъанай. Гъа икъл, Жасминадикай медицинитутдин (гила медакадемия) лечебный факультетдин студентка хъана. Тарсарив гаттунай сифте йикъалай къелна къутягъдалди ам лекцийрив, семинаррив, илимдинни тежрибадин рекъяр чирвилер къачунивни рикъивай эгечин. Ада профессор Улован адрес жагъурна, адахъ галаз алакъя хъена. Къелай ктаб себеб яз вичайкай медицинитутдин студент хъайиди лагъана. Адани Жасминадиз, тъвар къхъена, вичин ктаб раххурна. Ам ада исятдани къвале хъузва...

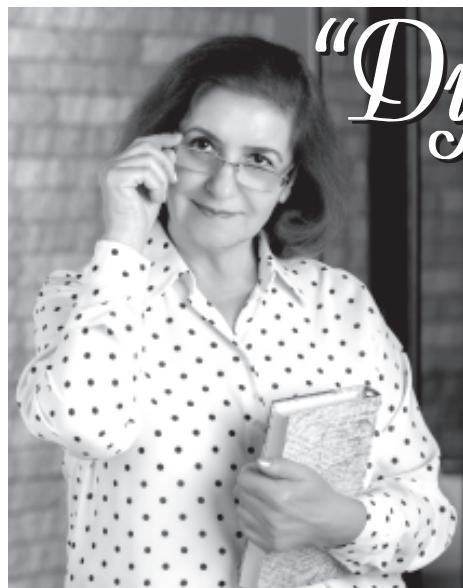
Студентвилин йисар алатна. 1992-йисуз Жасмина Раизовна - медицинитут вадралди акъалттарнавай жегъил руш Кивевдиз ракъурзава. Ина ада 1992-1994-йисара терапиядин пешекарвилляя интернатурада къелунар давамарзава. Къелна къутягъяна, ам хурурз хъузва. Адаз ЦРБ-да бактериолог яз къвалах гузва.

Вичин мураддив агакънавай жегъилдин меҳъярарни жезва и макъамда. Къисметди Жасмина Раизовна Сийидрин хурурз акъудна. Рагъимханова Жасмина участоқдин дуухтур-терапевтвиле тайинарзава. Ам регъял тушир, амма рикъл алай кеспидин гъавурда мадни дериндай гъатзава. Къалахдив анжак михъвиледи эгечизавай адан тъвар вириздан раиж хъана. Патарив гвай хуриерин агъалиярина, кефсуз хъайила, Жасминадин суракъда жезва. Алай вахтунда Жасмина Раизовна Курхурун амбулаториядин участоқдин дуухтур - терапевтия я. Ада гъа и, Сийидар, Алкъвадар ва Сардор хуриерин агъалийриз къуллугъзва. Къалахдив, жавабдар везифайрив ам рикъл газаф эгечинава. Исятда гриппдикай, ковиддин чуур тъйсирдикай сагъардай серенжемар къабулзава, агъалияр гъавурдик кутазва.

Жасмина - бахту хизандин диде, умуъурдин юлдаш Замир - бизнесмен, гада Теймур Воронежда - программист, руш Амина Махачкъалада стоматолог я. Марата районда казначействодин начальникдин заместителвиле къвалахзава.

Къилин категориядин терапевт Жасмина Раизовна ЦРБ-да совещанийрал, конференцийрал, "пятиминуткайрал" къвалахдикай, цийи везифайрикай рахазава, тежриба раижзава, гъакъл медицинадин Махачкъалада къиле тухузвяз серенжемрани иштиракзава. Сагъвал хъурай вахъ, Жасмина!

Седакъет КЕРИМОВА

Чир хънайтла

Зун рапунин хъулькумдайни экъечидай,
Цаярикай, ялаврикай хкечидай.
Махарик квай аждахаңарив эгечидай,
Чир хънайтла куулух жуван эл гала.

Гзаф хъанва гафар гвайбур хклидай,
Вилик-къилик квазва гила акатайд.
За запумиз кълевелай акл ад къдайд,
Чир хънайтла къульнел мянгъкем гъил ала.

Гъар бармакдин къланик тукъвей къил жедач,
Гъар пул гвайдаз захавалдай гъил жедач,
Дуныяд малда садрани зи вил жедач,
Тек инсанрин къевалвилих вил гала.

Зун датлана цавара, хиял хъиз,
Вирибурун чалахъ жеда, аял хъиз,
Умъур физва, гара гъатай са ял хъиз,
Бегъер къватидай сад аматла зи салай?

Вуч цайитла

Вуна къени крар ая жезмай къван,
Садбуру гуда ваз вучайтлани къван.
Жив эвел дагъларал къвадайдай я къакъан,
Ахпа кълмар къведа, аскъланар къведа.

Агъу хъуз тахъайла чипин риклевай,
Аси яз, инсанар жеда рекивай.
Акъудиз женни цукъ хъультүн цикливай,
А хару мұмманар гатфари гъида.

Нагъахъ гаф гуьгульдих галуқъдайди я,
Къегъални дузы рекъел алукъдайди я,
Дуныядал хъсанвал амуқъдайди я,
Гъар касди вичелай твэр туна фида.

Виклердиз акъвазы хура гарарин,
Къватл жеч, зул татанмаз, бегъер тарарин.
Эхир авайди туш чуру крарин,
Гъида вуч цайитла, гъамани гуда.

Хълихъ, шаир

Зун датлана женгинава,
Женг я умъур, женг я крар.
Зи илгъамдихъ ялав ава,
Гъавиляни женг я царап.

Зи умъур зи чалан женг я,
Къве пай хъанавай Къулан женг я,
Лугъуз женни залан женг я
Ялзайда залан парар?

Ашукъ яз жув лезги чилел,
Дамахиз гъей лезгивилел,
Нагъв тахъурай лезгид вилел
Лугъуз, къларда риклин зурап.

Жув тек, душман - хара-хара,
Зи гульгъуна вара-зара,
Гаф лугъудайд хъанва пара,
Акъуриз кълан хци сарап.

Чарада рикл хадач акъван,
Дугурайла жуванды къван,
Рикл тлар жеда, аман, гъикван,
Къвада нагагъ юргъар, харар.

Хайбуру ахъайиз хъел,
Хаз алахъда зи риклин хел,
Вуч лугъуда, кумачтла къел,
Низ лугъуда цай квай зарар?

Элкъвейтлани жувал вири,
Кълем-гапур тахъуй къульру,
Хълихъ, шаир, акъваз мийир,
Хун тавурай умъурд гуар.

Жедач

Кланчунай тар жедач,
Кълем илигуналди.
Я пехърекай лекъ жедач,
Цавара лув гуналди.

Виклергъ кард мукал жедач,
Ажуздав мукал жедач,
Яргъалбур мукъвал жедач,
Садан рикли куналди.

Гъар вегъей хъел аклидак,
Нагагъдай цай кукульдач,
Кар садрани тукъульдач,
Яргъай килигуналди.

Марф хкатлмир гумадкай,
Квал хкаждмир къумадкай,
Келе жедач кумадкай,
Къав къевириз туналди.

Акатна

Гъар шей багъя, ужуз я дерт,
Намерд гзаф, тимил я мерд,
Кука незва зи риклин жерд,
Кузва зи тан, цай акатна.

Къегъалдин рак хъанва игис,
Адан къула ийизва гъис,
Какахънава хъсанди пис,
Шукъивад къвачихъ тай акатна.

Булахъ жедач чуылдин юкъва,
Пехъ жагъурмир дагъдин кукъва,
Кака хамир масдан муга,
Патандакай пай акатна.

Ясдиз фимир, мел гадарна,
Чарад къамир, эл гадарна,
Стал къуртла, сел гадарна,
Лугъудачни вай акатна?

Дегъне гъиссер

Гъар ачух пел ачух риклий къас жедач,
Гъар верцли гаф къанивилин лишан туш.
Гъар захавал къегъалвал яз гъисабмир,
Ваз кълни кас масадбуруз жедач хуш.

Акъвазайвал саябур туш инсанар,
Риклер къелун гзаф четин илим я.
Хванахавал алакъдак гъар касдилай,
Клеши дустар и дуныяд тимил я.

Сад хътин къве инсан халкънан Аллагъди,
Гъар са бенде - тлебатдин са эсер.
Ам кълдайдахъ къекъвез жеда инсанар,
Гъат тавурла, амуқъда икл, хана пер.

Хуш гафари хуш хиялрихъ ялда, гъей,
Рикл хада ви синихдини тегънеди.
Мецел алай гъар гаф риклин гъар туш,
Дегъне гъиссер худа риклин дегънеди.

Аямди икл гъикъван къеве туртлани,
Жез тахъуй вун адан лашар патал кълти.
Фагъум тийиз, лагъай тек са гафуни
Са умъурдиз гъида эхиз тежер сед...

Хъсан шивдин**гүльгъуна**

Гатун юкъуз хъульреда чаз милидиз,
Цийи свас хъиз, хинедавай дугунар.
Вичин нуар чукъурайла ракъни,
Къиб ягъунвай бахтлу жеда ругъунар.

Гъиссер звал къачудайла эркиван,
Верцли жеда жуваз жуван риклин ван.
Цирериизи накъв къланзава баркаван,
Марвардин цукъ жагъур мийир ругъа на.

Бегъер къватлмир на, тарарин хилер хаз,
Алахъа вун чилел хъсан гелер таз.
Жагъидани къадир чидай дустар ваз,
Терг тавуртла герек тушир ругъун на?

Хъсанвилер жедайни гъич къевера,
Верцли мецер хънайтла чи сивера,
Писвилерин вири рекъер къевира,
Акъуд мийир винел жуван агъу на.

Къиль хузыженни, таб гъахъунай яз къуна,
Калтуг мийир гъахъубурухъ, цаз къуна.
Къвалахъ ая, халкъдин гафар кваз къуна,
Руг жедайдай я хъсан шивдин гульгъуна.

Хайбуру

Садбуру къе ялзава, гъей, къаларихъ,
Эл сад-садал гъалдарунин гъаларихъ,
Рехне кутаз жуван хайи чаларик,
Герек тушир крар жезва, хайбуру.

Гъар са хуруръ вичиз дигай регъв жеда,
Гъар са касдиз вичиз кълни рехъ жеда,
Гъар гирведин эхир къиле руҳъ жеда,
Чал ахмурдин гарар къвезва, хайбуру.

Чехи Касди акуль ганва гарадаз,
Жуванд негъна, къекъец жедан чарадаз?
Чи гъал акваз, хвеши жезва парадаз,
Чи хирери карар къвазва, хайбуру.

Къакъан дагъдай къаз жедани гъар къакъан?
Гъар тақланда акулдин риб, акъван?
Ксари гаф регъведин къаракан?
Чал тегънедин харар къвазва, хайбуру.

Хъсан кар туш жувандавай къакъатун,
Са илим я чара хъайбуру ахгатун,
Усалвал туш ислявилиз акульатун,
Къуынел залан парад къвезва, хайбуру.

Къвалер чурдай гуж гва чуру пелерив,
Дуныяд крар тукъуриз жеч хъилерив,
Ша хуын чна чи халкъ къанивилерив,
Чун кълар жезва, кукъвар жезва, хайбуру!

Гъикл дегишида?

Вуна дуныя гъикл дегишида,
Бинедилай какурнавай?
Вуна къисмет гъикл дегишида,
Аллагъди ваз ракъурнавай?

Ялгъуз тадач эчелди цукъ,
Гелеп жеда чалитлдин нукъ.
Рагъул жечни булахъдин цик,
Вич селлери эхъурнавай?

Къарагъайла са дили гар,
Хилер жеда тараиз пар,
Нагагъ къвайтла гатфарис хар,
Бегъер къвхъда члагурнавай.

Гъар бендедихъ вичин рекъер -
Гатуз чимер, хъуытлъз мекъер.
Дегиши женини вавай риклер,
Чипин эквер тукъурнавай?

Тийижирдаз суваб, иғисан,
Чир жедай туш писни хъсан.
Акунани ваз са инсан,
Къисмет къулухъ элкъурнавай?

Къенивилин пай хара я,
Къанивилин цай паря я,
Дуныядиз инсан чара я,
Бахтлувилиз дугурнавай.

Вуж ава?

Вуж ава, лагъ, чун хъиз яхъдай?
Жувандан рикл хаз алахъдай?
Гъахъ гафарни къаз нагъахъдай,
Им вуч кар я, вучтин къилихъ?

Кар алачиз анц ийидай,
Ви цукъведкай нац ийидай,
Пеленгдикай кац ийидай
Ксар хъсанва вилик-къилик.

Дегишиз ви къумбар гъалар,
Багънадилай ийиз къалар,
Багъаз къада маса чалар,
Хайи чалак кутаз синихъ.

Гъульягъди хъиз мез акулдай,
Къвез ви къвалай гез акулдай,
Лавар негъна, хенцл агуудай
Кламаш хъайтла вучда гъилихъ?

Ихътинбуруз кълан квачир рикл
Лагъанай чи бубайри гъикл.
Садбуру къунва гъакъидив икл,
Ялиз тазва мидявилихъ.

И шаирдал вегъенвай мад,
Певериз на гъикл къада гъад?
Дегишириз ви илгъамдин дад,
Агуудзай серкин силихъ.

Пара хъсанва чуру хузар,
Пехилвал я чипин азар,
Ксар маса гудай базар
Ахъайнава элдин вилик.

Вуж ава, лагъ, чун хъиз яхъдай?
Жувандан рикл хаз алахъдай?
Гъахъ гафарни къаз нагъахъдай,
Им вуч кар я, вучтин къилихъ?

Чехи сир

Жув къекъерай акулдазай жуванди
Ягъадай твал жуванд жеда, заланди,
Гъалалвилив нез тагудай яванди
Жуван сухван кълан авай темяյ я.

Жуванда хъиз хъел кутадач чарада,
Адан хъра гаф масакла чрада.
Ярас-дустар, вуч кар ятла, парада
Жувандал ваъ, чарабурал дамахда.

Ксар авай, халкъдин рекъе чан ганай,
Ксар авай, кар тавуна, ван тунай,
Жуванбурухъ гелкъвей касдиз къван ганай,
Лагъанай, ам вирт кумачир мумлах я.

И дуныяд вуч акуна вилериз?
Садбуру ава, югъ акулдай хъилериз.
Рагъ акуна, къеж таунайвай чилериз
Лугъуз женин аваран я, мублагъ я?

Цавай къвайи марфар чилик экчидай,
Тарар гъвечи са цилинай экъечидай,
Пепеярни хайбурув эгечидай,
Жуванд туна, масад къуртла гунаш я.

Тентес я вун, квачта къвачик хайи чил,
Къегъалди хъиз хаж жеда вавай къил,
Югъ ақвадач негъайбуруз вичин эл,
И чехи сир рикл турди Аллагъ я.

Яргунатар

Иер рушар, рикл мурад
Къуна къун зи патав ақъат.
Яргунд рушар - яргунатар,
И шаирдив агат, агат.

Дагъдин синез ягъайла лаз,
Камар махпурд векъерал таз,
Ша таватар, ша иердиз,
Илифа къун зи шиирдиз.

Бушмэ алас къилеп яру,
Сад лацу лиф, вичел къару,
Сад лацу къвед, сад чубарук,
Сад цирнавай таза кълрукл.

Садаз, лугъуз верцли мани,
И чил ийиз риклиз кълни,
Илифариз къланзава зун:
“Са къуз хуре амукъя вун”.

Рушар шумал къавахътин,
Шуршурзавай булахътин,
Цукъвед атир алахъзавай,
Жегъилвилин дамахдавай.

Хъульрей члавуз вилер цару,
Чукъурайла кифер гару,
Гъар бахтавар лацу кару,
Цийи свас хъиз жеда хару.

Чал тахъурай, иербур я,
Таватар я Яргунд рушар.
Авани лагъ, ихътин цукъвер,
И д

Зенд

ГыкI кхъена кланзава?

Чалан месэлэяр, иллаки кхынрин кхайдайрихъ галаз алакъалубур, гъатта орфографиядин гафарганаар, кхайдайрин содор аватлаани, муракабур яз амукүун, тайн гафарин патахъай веревирдер, гъужетар кыле фин тлебии кар я.

Инал заз “диде-ватан” гаф кхынин кхайдадикай, ам текстера дульшуш жезвай тегъеррикай ихтилатиз кланзава. Дугъри я, газетра, журналра, табара и гаф жуъреба-журье гъалтзавайвийя (“диде-ватан”, “Диде-ватан”, “Диде-Ватан”, “диде-Ватан”) гъакъикъатда гыкI кхын лазим я лугуудай сувал арадал атана. Веревирдердай вахтунда гъар жуъре фикирар винел акъатна. Чалан кхайдайрал амалавурла, зун ихтигин нетижадал атана.

Гафар арадал атунин къануунриз фикир гайитла, им къве диг (гаф) эхцигна арадал атанвай сложный гаф я. Яни “диде-ватан” гафар вая, гаф я. Къедакай са гаф хъанва.

Чалан илимда къве ва я адайлай гаф дубрикай сложный гафар арадал гъунин кхайдадиз эхцигун лугуузва. Ихтигин сложный гафар морфологиядин жигъетдай чипхъ барабарал авай, дубар чалан са паюноз талуук жезвай простой гафар (дубар) сад-садал эхцигунларди арадиз къвезва. Месела, **фин-хтун, дуст-душман, фикир-фа-гъум, тал-каал, хийр-дуъа, ии-физ-юкуз...**

Къейд ийиз кланзава, “диде-Ватан”, “Диде-Ватан” варианттар гъалатдинбур яз гъисабдай делил ава.

Фикирдай акъуд тийин: дефис юкъва гъатзавай сложный гафар, эгер абур хас существительнийя (инсандиз, географиядиз талуук тъварар) яз хайитла, гъа дульшушра къве пайни чехи гъарфунилай кхъизва. Месела: **Даркүш-Къазмаяр, Санкт-Петербург, Бузнос-Айрес** ва икI мад. Ихтилат физвай “диде-ватан” гаф арадал гъанвай къве пайни умуши существительнийя я.

Малум тирвал, “ватан” гаф кхынра чалгъам чехи, гъамни гъве-чи гъарфаралди кхъенвай дульшушар гъалтзава. Санлай государствовдикай, улькведикай ихтилат фидайла, контекстда “ватан” гаф чехи гъарфунилай кхъини адан еке метлеб, къетен ва вини дөрежадин мана къалурзава. Амай дульшушра контекстра чехи гъарфунилай кхъинин лазимвал авач. Месела, эгер за “зи Ватан Келетрин хуръ я” кхъейтла, и дульшушда “ватан” гаф чехи гъарфунилай кхъин гъалат яз гъисбана кланзава.

Гъа икI, эгер “диде-ватан” гафуналди улькведин зурбован, адан мана къетлендаказ гуз кланзаватла, илимдин кхайдайри “Диде-ватан” кхъиниз “бүйргүг гузва”.

Урус чалан “Родина-матъ” келима чи чалаз таржума авурла, сложный гафунин дубрин чакяр дегиш жезва. Умуми, сад-садал барабар паярикай (дубрикай) хъанвай гафар чехи гъарфунилай кхъинин лазимвал аваз хайитла, анжак гафунин сифте гъарф чехидаказ кхъена кланда.

Ихтилат фенвай темадай кхел-зашбурухъ тайн фикирар аватла, кхъин ва чал агақъарун талабзава. И ва маса гафар кхынин кхайдаяр какадарзавай, жуъреба-журье вариантлиз рехъ гузвай дульшушар чи чала тимил авач.

Гаф кватай чкадал са фикир мад алава хъийиз кланзава. Чи газет-рани журналра жуъреба-журье суваррин, лишанлу йикъарин тъварар кхъидайлани, бязи вахтара са кхъайдадал амалзавач. Месела, **Садвиллин югъ - садвиллин Югъ - Садвиллин Югъ**. Ихтигин дульшушра анжак суварин тъварцин эвэл кыле авай гафунин эвэлэн гъарф чехидаказ кхъена кланзава: **Садвиллин югъ; Муаллимрин югъ**. Урус чаланы ихтигин лишанлу йикъарин, суваррин тъварар кхъидайлана, сифте гафунин сифте гъарф чехиз кхъизва: **День учителя**. Урус чалай чи чалаз ийизвай таржумайра гафарин чакяр дегиш жезва лугууз, “югъ” гаф чехи гъарфуналди кхъин дүз жезвач.

Ихтигин фикир “Лезги газетдин” 2012-йисан 47-нумрада “Рикел хуъх!” лишандик кваз чапнавай члан алым Альмединнага Гульмемедован теклифрини тестикъарзана. Кылди къачуртла, нууфузу алими “Садвиллин югъ” (“садвиллин Югъ” - вая), “Дишеғлийрин союз” (“Дишеғлийрин Союз” - вая), “Вири дульнядин миллэтрин чаларин югъ” (“Вири дульнядин миллэтрин чаларин Югъ” - вая) кхъин дүз тирди кхъейднай.

МВД-дин хроникадай

Ихтибардикай “хийир” хкудиз клан хъана

Махачкъаладин Кирован райондин полициядин кхуллугчийриз и шегъердай тир 34 йисан яшда авай дишегъилиди малум тушир касди вичин квалаля 17 агъзур манат пул ва 125 агъзур манатдин къимет авай къизилдин затлар чульнуухайдакай хабар гана. Идакай РД-дин МВД-дин телеграм-каналда кхъенва. Арзачидин гафаралди, малум тушир кас квализ иеси авачир вахтунда гъахьна.

Полициядин кхуллугчийри шак физвайдай тайнара ва отделдиз хана: ам Къаякент райондин 22 йисан яшда авай агъяли я.

Жегъилди арзачи дишегъли вичиз аял чавалай чизвайдакай ва мукъвал-мукъвал адан квализ мукъман-виллиз физвайдакай ихтилатна. Мукъвара лагъайтла, дин

шегълиди квалин запасдин кулагар жегъилдив вугана ва азас вич авачир вахтунда, са четинвални авачиз, квализ фидай ихтияр гана.

Са сеферда квализ атайла, жегъилдиз шкафда авай къизилар акуна. Ада къизилар чульнуухун къетлна. Амма, вичел шак фин тавурай лугууз, ада сифте нубатда кулагедин дубликат акъудна ва дишегъилиди вугай кулаг элкъуна гъадав вахкана. Гульгуулай, кас авачир макъам вилив хвена, жегъилди квалаля багъя затлар чульнуухна.

Полициядин кхуллугчийри шак физвайдавай къизилдин бязи затлар вахчуна ва иесидив ахгакъарна. И делилдай суд-силис авун патал материал квательна.

Квез чидани?

Йошкар-Оладикай итижлу делилар

- Чехи ва къадим Йошкар-Ола шегъер Марий Эль республикадин меркез я.
- Йошкар-Олада 281 агъзурдалай виниз инсанар яшамиш жезва. Шегъердин умуми майдан 110 квадратный километрдикай ибарат я.
- Са девирра и шегъердин мулкар Къизилдин Орда чкайдалай куулухъ арадал атай Казандин хан-лухдик акатзавай.
- Бязи маса шегъеррин хъиз, Йошкар-Оладин бинени са мус ятла сергъятдин къеледин еринда кутуйнай.
- Марий чалай таржума авурла, “Йошкар-Ола” “яру шегъер” лагъай чал я.
- Исътда Йошкар-Ола шегъер алай мулкарал тахминан 12 агъзур яис идалай виллик къадим инсанар яшамиш хъанваз гъисабзава. Шегъердин бине 1584-йисуз кутуна.
- Йошкар-Оладилай гъейри, тъвар “й” гъарфунилай башламишавай къвед лагъай шегъер Россияда мад авач.
- И шегъер дульзен чкадал ала.
- ХХ асирдин эвэл кылера и шегъерда саки 2 агъзур кас яшамиш жезвай. 100 йисан муддатда шегъердин агъалийрин къадар 150 сеферда артух хъана.

- Йошкар-Ола маса шегъериз ухшар тушири, итижлу шегъер я.
- Шегъерда саки 100 миллиметрин векилар яшамиш жезва. Амма чадин кылин агъалияр мариийяр я.
- Йошкар-Ола Россиядин “лап къацу” шегъерин сиягъдик ква. Гъакъикъатдани, и шегъерда тарарапататар гзаф ава.
- Православидилайни исламдилай гъейри, и шегъерда кульне мажусийрин инанмишвилерал амалзайбүрни ава.
- Йошкар-Олада автобусрилай гзаф троллейбусар ава.
- Къазахстандин мулкара авай дагъларин са кукушдиз Йошкар-Ола шегъердин тъвар гана.

Улькведа ва дульньяды

Махсус серенжемдикай

РФ-дин оборонадин министерстводи 30-январдиз малумай делилралди, махсус серенжем кыле тухунив эгечайдалай инихъ Россиядин Яракълу Къуватри Украинадин 381 самолет ва 205 вертолет, зенитный ракетайрин 402 комплекс, пилот галачиз лув гудай 2982 аппарат, 7679 танк ва дяведин маса машинар, РСЗО-дин 997 машин, артиллериядин ва маса 3962 яракъ, военный махсус 8226 автомашин тергна.

Сих алакъаяр

Россиядин Китайди вири дөрежайра сих алакъаяр хульза. Идакай КНР-дин МИД-дин векил Мао Нина брифингдин вахтунда ихтилатна, хабар гузва “Новости” РИА-ди.

Идалай виллик РФ-дин къецепатан карин министерстводи малумарайвал, и йисан гатфариз Си Цзиньпин Москвадиз атун Россиядиннин Китайдин арада авай алакъаяр мадни мягъкем жедай вакъиадиз элкъеда.

НАТО себеб яз

Франциядин “Патриоты” гъерекатдин регъбер, сиясатчи Ф.Филипподи, НАТО-дин стратегия себеб яз, дульньядин пуд лагъай дяведин цай акатун мумкин яз гысабзава. Сиясатчи коцсет-да кхъенвай гафар “Новости” РИА-ди раинжа.

“Китайди официальный къайдада США-дивай Украинадин яракъар ракъурунал эхир эцигун истемишзава”, - лагъанва ада. Къейдздавайвал, гъалар къизгъинбуруз элкъуун мумкин я.

И йикъара КНР-дин МИД-дин векил М.Нина Украинадин кризисдик кыл кутунвайди США тирди тестикъарнай. Адан гафаралди, эгер США-ди гъакъикъатдани Украинадин халкъарин гъакъиндай къайгъударвал ийизватла, аниз яракъар ракъурун акъвазарна кланда.

Россиядин гъукумдарри са шумуд сеферда тагъимарнай хъи, Рагъакъидай пата Украина яракъаралди ацурунди къве терефдин арада меслятдин раҳунар кыле финихъ агалъунар жедача ва и гъерекатри татугай гъалар арадал гъида.

Фикир сад туш

Европадин ульквейрихъ Украинадин къалмакъалдин жигъетдай США-диз кланзайвай хътин рейсад фикир авач. Идан гъакъиндай Донбасс хульзайбурун жергейра Франциядай тир гульгуулбуру хъуни шағывидвалзава. “Новости” РИА-ди хабар гузайвал, ихтигин фикир РФ-дин къецепатан разведкадин къуллугъдин директор С.Нарышкина малумарна.

Фад ракъурун хиве къунва

Норвегияди Украинадин немсери акъуднавай “Leopard 2” танкар жезмай къван фад ракъурун къетлна. Идакай “Новости” РИА-ди хабар гузва.

И танкар Норвегияди мартдин эхирра ракъурун мумкин яз, гысабзава. Норвегиядихъ “Leopard 2” 36 танк ава, амма Украинадин гузайвай танкарин къадар гъелеги малумарнава.

Германиядин гъукумдарри, сад лагъай этап яз, “Leopard 2” 14 танкунайкай ибарат рота Украинадин ракъурун фикирдиз къачунва.

РФ-дин МИД-дин кыл С.Лаврова идалай виллик малумарнай хъи, Украинадин ракъуравай гъар са яракъ чи улькведин Яракълу Къуватар патал тергдай къанунлу мақъсаддиз, лишандиз элкъеда.

Ноутбукар ужуз хъанва

И йикъара “Известия” газетди хабар гайвал, Россияда аллатай зулалай инихъ ноутбукин къимет 15-30 процентдин ужуз хъанва.

“Новости” РИА-диз пешекарди ганвай делилралди, Россияда ноутбукин къиметар агъуз аватун са жерге себебрихъ галаз алакъалу я. Кылди къачуртла, дульньяды ноутбукар маса къачузайбурун къадар тимил хъанва. Идалайни гъейри, пешекардин фикирдади, Россиядилай ужуз къиметрай тир ульквейрин къушаба импорти къиметдиз таъсирина. Ноутбукар мадни ужуз хъун мумкин яз гысабзава.

Яхунардай сүрсетар

Бедендин заланвал къезиларун патал салатрик кутазвай соусар ерилбуру хъяна кланда. Ихтигин фикир пешекар-пегъризи Л.Бурака малумарнава. Ада “Eat This, Not That” чешмездиз фад яхун хъун патал важибул сүрсетрикай ихтилатна.

Пешекарди сифте нубатда какайрин тъвар къунва. Абурун күмекмади менфатту хъирекар гъазуриз жеда, месела, омлет. Экъунахъ маса затлар незвайбурул тафаватту яз, какаяр незвай касри чеб яргъалди тух яз гыссизава.

“Къайгъанахдиз алава жедай салан майвайрикай са шумуд жуъре гъамиша холодильника аваз хъурай”, - лагъана Бурака. Адан гафаралди, салан майвайрик тухвал яргъалди гыссидай клетчаткая гзаф ква ва абуру түүрди иливарунин кардизни хъсан патахъай таъсириза.

Маса къачузай соусрин чкадал Л.Бурака лаймдин, лимондин мижедикай жува гъазурнавай затлар ишлемишун теклифзана. Гъа са вахтунда ада ширинлухар емишралди (ичералди, чүххверралди) эвзен меслятзава.

Чин гъазурайди - Куругъли ФЕРЗАЛИЕВ

Ислен, 6-февраль

РГВК

07:00 Время новостей Дагестана. Итоги
08:00 «Королева спорта»
08:10 X/f «Рустам и Сухроб» 12+
09:50 «Человек и право»
11:00 Дагестанско кино. Д/ф «Тайна синих гор»
12:30 Время новостей Дагестана
12:50 Ток-шоу «Говорить разрешается» 12+
14:05 «Арт-клуб» 0+
14:30 Время новостей Дагестана
14:50 Передача на ногайском языке 12+
15:30 «Выходные на колесах» 22 с. 6+
16:00 Обзор газеты «Дагестанская правда» 12+
16:10 Мультифильм 0+
16:30 Время новостей Дагестана
16:55 Д/с «Легенды кино»

17:45 Т/с «Фальшивомонетчики» 1 с. 16+
18:45 Передача на табасаранском языке «Мил»
19:30 Время новостей Дагестана
20:00 Время новостей. Махачкала
20:20 «Подробности» 12+
21:00 «Удивительные горы»
21:20 «Ульяна спросит» 0+
22:10 «Дагестан туристический» 0+
22:30 Время новостей Дагестана
23:00 Время новостей. Махачкала
23:20 «Угол зрения» 12+
23:50 «Полный газ» 0+
00:00 «Выходные на колесах» 23 с. 6+
00:30 Время новостей Дагестана
01:00 Время новостей. Махачкала
01:15 Передача на табасаранском языке «Мил» 12+

ПЕРВЫЙ

05.00 «Доброе утро». (12+).
09.00 Новости.
09.20 «АнтиФейк». (16+).
09.55 «Жить здорово!» (16+).
10.45 «Информационный канал». (16+).
12.00 Новости.
12.15 «Информационный канал». (16+).
15.00 «Новости».
15.15 «Информационный канал». (16+).
16.00 «Мужское/Женское». (16+).
16.50 «Информационный канал». (16+).
18.00 «Вечерние новости».
23:20 «Угол зрения» 12+
23:50 «Полный газ» 0+
00:00 «Выходные на колесах» 23 с. 6+
00:30 Время новостей Дагестана
01:00 Время новостей. Махачкала
01:15 Передача на табасаранском языке «Мил» 12+

РОССИЯ 1

09:00 Канал национального вещания «Очар» (на кумыкском языке)
14:30 Местное время. Вести-Дагестан
21:05 Местное время. Вести-Дагестан
05.00 «Утро России».
09.55 «О самом главном».
11.00 «Вести».
11.30 «60 минут». (12+).
14.00 «Вести».
14.55 «Кто против?» (12+).
16.00 «Вести».
16.30 «Малахов» (16+).
17.30 «60 минут». (12+).
20.00 «Вести».
21.45 Т/с «Пробуждение». (16+).
22.45 «Большая игра».
23.20 «Информационный канал». (16+).
05.00 «Утро России».
09.55 «О самом главном».
11.00 «Вести».
11.30 «60 минут». (12+).
14.00 «Вести».
14.55 «Кто против?» (12+).
16.00 «Вести».
16.30 «Малахов» (16+).
17.30 «60 минут». (12+).
20.00 «Вести».
21.20 Т/с «Склифосовский. Юбилейный сезон».
23.25 «Вечер с Владимиром Соловьевым» (12+).
00.10 Д/ф «Тиена Европы» (16+).
00.55 «Вечер с Владимиром Соловьевым» (12+).
03.00 Новости.
03.05 «Подкаст.Лаб». (16+).

НТВ

04.50 Т/с «Демоны». (16+).
06.30 «Утро. Самое лучшее». (16+).
08.00 «Сегодня».
08.25 Т/с «Медвежий угол». (16+).
10.00 «Сегодня».
10.35 Т/с «Медвежий угол». (16+).
13.00 «Сегодня».
13.25 «Чрезвычайное происшествие». (16+).
14.00 «Место встречи». (16+).
16.00 «Сегодня».
16.45 «За гранью». (16+).
21.20 Т/с «Склифосовский. Юбилейный сезон».
23.25 «Вечер с Владимиром Соловьевым» (12+).
00.10 Д/ф «Знахарка» (16+).
00.40 Д/ф «Верну любимого» (16+).
01.10 Мелодрама «Пять лет спустя». (16+).
22.00 Т/с «Душегубы». (16+).
23.35 «Сегодня».
00.00 Т/с «Душегубы». (16+).
02.30 Т/с «Каменская». (12+).
05.45 «6 кадров». (16+).

ДОМАШНИЙ

06.30 «По делам несовершеннолетних». (16+).
08.20 «Давай разведемся!» (16+).
09.20 «Тест на отцовство». (16+).
11.30 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
12.35 Д/ф «Порча». (16+).
13.05 Д/ф «Знахарка». (16+).
14.15 Д/ф «Голоса ушедших душ». (16+).
14.50 Мелодрама «И расцвел подсолнух...» (16+).
19.00 Мелодрама «По тонкому льду». (12+).
23.00 Д/ф «Голоса ушедших душ». (16+).
22.40 «Спецэропортаж».
23.10 «Знак качества». (16+).
00.00 «События».
00.30 «Петровка, 38». (16+).
00.45 Д/ф «Тайная комната. Семейка Бушей». (16+).
01.10 Мелодрама «Пять лет спустя». (16+).
01.25 Д/ф «Олег Яковлев. Чужой». (16+).
02.05 Д/ф «Признания нелегала». (12+).

ТВ-ЦЕНТР

06.00 «Настроение». (12+).
08.00 Д/с (12+).
08.35 Т/с «Чужие грехи». (16+).
10.45 «Петровка, 38». (16+).
10.55 «Городок собрание». (16+).
11.30 «События».
11.50 «Напарники». (12+).
13.40 «Мой герой» (12+).
16.55 Д/ф «90-е. Криминальные жены». (16+).
17.50 «События».
18.10 «Петровка, 38». (16+).
18.20 Х/ф «Стол для одной». (16+).
18.55 Д/ф «Мотоциклы особых назначения. История почетного эскорта». (16+).
19.40 Д/с «Загадки века с Сергеем Медведевым». (16+).
20.30 Новости дня. (16+).
21.15 «Открытый эфир».
22.55 «Между тем» (12+).
23.20 Х/ф «Аллегро с огнем».
01.10 Х/ф «Карьера Димы Горина». (12+).

ЗВЕЗДА

05.20 Т/с «Легенда для оперши». (16+).
07.00 «Сегодня утром».
09.00 Новости дня. (16+).
09.20 Х/ф «Карьера Димы Горина». (12+).
11.20 «Открытый эфир».
13.00 Новости дня. (16+).
13.20 Д/с «Москва фронту». (16+).
13.45 Т/с «Право на помилование». (16+).
15.00 Военные новости.
15.05 Т/с «Права на помилование». (16+).
18.00 Новости дня. (16+).
18.20 «Специальный репортаж». (16+).
18.55 Д/ф «Мотоциклы особых назначения. История почетного эскорта». (16+).
19.40 Д/с «Загадки века с Сергеем Медведевым». (16+).
20.30 Новости дня. (16+).
21.15 «Открытый эфир».
22.55 «Между тем» (12+).
23.20 Х/ф «Аллегро с огнем».
01.10 Х/ф «Карьера Димы Горина». (12+).

саласа, 7-февраль

РГВК

07:00 Время новостей Дагестана
07:20 Передача на табасаранском языке «Мил»
08:00 «Королева спорта» 0+
08:10 Мультифильм 0+
08:30 Время новостей Дагестана
08:55 X/f «Печки-лавочки»
10:45 Д/с «Легенды кино» 10 с. 12+
11:30 Т/с «Фальшивомонетчики» 1 с. 16+
12:30 Время новостей Дагестана
12:50 «Ульяна спросит» 0+
13:40 «Удивительные горы»
14:30 Время новостей Дагестана
14:50 Передача на табасаранском языке «Мил»
15:30 «Выходные на колесах»
15:55 «Подробности» 12+
16:30 Время новостей Дагестана

16:55 Д/с «Легенды кино» 11 с. 12+
17:45 Т/с «Фальшивомонетчики» 2 с. 16+
18:45 Передача на лакском языке «Альчи ва аглы»
19:30 Время новостей Дагестана
20:00 Время новостей. Махачкала
20:20 «Годекан» 0+
20:45 «Время есть!» 0+
21:20 Ток-шоу «Общественный интерес» 12+
22:30 Время новостей Дагестана
23:00 Время новостей. Махачкала
23:20 «Колпса» 12+
00:10 «Служба Родине» 12+
00:30 Время новостей Дагестана
01:00 Время новостей. Махачкала
01:15 Передача на лакском языке «Альчи ва аглы»
01:30 «Подкаст.Лаб». (16+).
03.00 Новости.
03.05 «Подкаст.Лаб». (16+).
01:50 «Время есть!» 0+

ПЕРВЫЙ

05.00 «Доброе утро». (12+).
09.00 Новости.
09.20 «АнтиФейк». (16+).
10.45 «Информационный канал». (16+).
12.00 Новости.
12.15 «Информационный канал». (16+).
15.00 «Новости».
15.15 «Информационный канал». (16+).
16.00 «Мужское/Женское». (16+).
16.50 «Информационный канал». (16+).
18.00 «Вечерние новости».
23:20 «Угол зрения» 12+
23:50 «Полный газ» 0+
00:00 «Выходные на колесах» 23 с. 6+
00:30 Время новостей Дагестана
01:00 Время новостей. Махачкала
01:15 Передача на табасаранском языке «Мил» 12+

РОССИЯ 1

09:00 Канал национального вещания «Маданият» (на аварском языке)
14:30 Местное время. Вести-Дагестан
21:05 Местное время. Вести-Дагестан
05.00 «Утро России».
09.55 «О самом главном».
11.00 «Вести».
11.30 «60 минут». (12+).
14.00 «Вести».
14.55 «Кто против?» (12+).
16.00 «Вести».
16.30 «Малахов» (16+).
17.30 «60 минут». (12+).
20.00 «Вести».
21.20 Т/с «Склифосовский. Юбилейный сезон».
23.25 «Вечер с Владимиром Соловьевым» (12+).
00.10 Д/ф «Знахарка» (16+).
00.40 Д/ф «Верну любимого» (16+).
01.10 Мелодрама «Пять лет спустя». (16+).
22.00 Т/с «Душегубы». (16+).
23.35 «Сегодня».
00.00 Т/с «Душегубы». (16+).
02.30 Т/с «Каменская». (12+).
05.45 «6 кадров». (16+).

НТВ

04.55 Т/с «Оперетта капитана Крутова». (16+).
06.30 «Утро. Самое лучшее». (16+).
08.00 «Сегодня».
08.25 Т/с «Медвежий угол». (16+).
10.00 «Сегодня».
10.35 Т/с «Медвежий угол». (16+).
13.00 «Сегодня».
13.25 «Чрезвычайное происшествие». (16+).
14.00 «Место встречи». (16+).
16.00 «Сегодня».
16.45 «За гранью». (16+).
21.20 Т/с «Склифосовский. Юбилейный сезон».
23.25 «Вечер с Владимиром Соловьевым» (12+).
00.10 Д/ф «Порча». (16+).
00.40 Д/ф «Знахарка». (16+).
01.10 Мелодрама «Когда ты зовут Сашо». (16+).
01.25 Д/ф «Петр Столыпин. Выстрел в антракте».

ДОМАШНИЙ

06.30 «По делам несовершеннолетних». (16+).
08.45 «Тест на отцовство». (16+).
10.55 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
12.00 Д/ф «Порча». (16+).
12.30 Д/ф «Знахарка». (16+).
13.05 Д/ф «Верну любимого». (16+).
14.15 Д/ф «Скажи, подруга». (16+).
14.50 Мелодрама «Вышел ежик из тумана...» (16+).
19.00 Мелодрама «Случайный брак». (16+).
23.00 Д/ф «Голоса ушедших душ». (16+).
22.40 «Закон и порядок».
23.10 Д/ф «Георгий Данелия. Любовный марафон». (16+).
00.00 «События».
00.30 «Петровка, 38». (16+).
00.45 Д/ф «90-е. Во всем виноват Чубайс!» (16+).
01.10 Мелодрама «Меня зовут Сашо». (16+).
04.20 «6 кадров». (16+).

ТВ-ЦЕНТР

06.00 «Настроение». (12+).
08.00 «Доктор И.» (16+).
08.35 Т/с «Чужие грехи». (16+).
10.40 Д/ф «Александра Заявькова. Затворница». (16+).
11.30 «События».
11.50 Т/с «Напарники». (16+).
13.40 «Мой герой». (12+).
14.30 «События».
14.50 «Город новостей». (16+).
15.10 Т/с «Свои». (16+).
15.55 Д/ф «90-е. Квартирный вопрос». (16+).
17.50 «События».
18.05 Х/ф «Ныряльщица за хемчугом». (16+).
22.00 «События».
22.40 «Закон и порядок».
23.10 Д/ф «Порча». (16+).
00.10 Д/ф «Знахарка». (16+).
00.40 Д/ф «Верну любимого». (16+).
01.10 Мелодрама «Новая мама». (16+).
01.25 Д/ф «Сталинградская битва. Оборона». (16+).

05.00 Х/ф «Джокеръ». (16+).
07.00 «Сегодня утром». (12+).
09.00 Новости дня. (16+).
09.20 Х/ф «Разные судьбы». (16+).
11.20 «Открытый эфир».
13.00 Новости дня. (16+).
13.20 Д/с «Москва фронту». (16+).
13.45 Т/с «Не покидай меня». (16+).
15.00 Военные новости.
15.05 Т/с «Не покидай меня». (16+).
18.00 Новости дня. (16+).
18.20 «Специальный репортаж». (16+).
18.55 Д/ф «От Ту-104 до МС-21. История высокого полета». (16+).
19.40 Д/с «Секретные материалы». (16+).
20.30 Новости дня. (16+).
21.15 «Открытый эфир».
22.55 «Между тем» с Н. Метиной. (12+).
23.20 Х/ф «Наградить». (12+).
01.10 Х/ф «Карьера Димы Горина». (12+).

хемис, 9-февраль

РГВК

07:00, 08.30, 12.30 Время новостей Дагестана
07:20, 14:50 Передача на даргинском языке «Альчи ва аглы»
08:00 «Королева спорта» 0+
08:10 Мультифильм 0+
08:55 X/f «Учитель пения»
10:25 «Сделано в Дагестане»
10:45 Д/с «Легенды кино»
11:30 Т/с «Фальшивомонетчики» 3 с. 16+
12:50 «Здоровье» 12+
13:45 «Память поколений»
14:

ЖУМЯ, 10-февраль**РГВК**

07:00, 08:30, 12:30 Время новостей Дагестана
07:20 Передача на аварском языке 12+
08:00 «Королева спорта» 0+
08:10 Обзор газет 12+
08:20 Мультифильм 0+
08:55 X/ф «Чужая родня»
10:40 X/ф «Заскобками» 12+
10:45 «Дагестан туристический» 0+
11:05 «Психологическая азбука» 12+
11:30 Т/с «Фальшивомонетчики» 4 с. 16+
12:50 «Удивительные горы»
13:10 «Молодежный дрифт»
13:45 «Круглый стол» 12+
14:30 Время новостей Дагестана
14:50 Передача на аварском языке 12+
15:30 «Выходные на колесах» 25 с. 6+

16:00 «Культурный код» 0+
16:30 Время новостей Дагестана
16:55 X/ф «О тех, кого помнили» 6+
18:25 «Арт-клуб» 0+
18:45 Передача на кумыкском языке 12+
19:30 Время новостей Дагестана
20:00 Время новостей. Махачкала
20:20 «Подробности» 12+
20:55 Проект «Поколение»
21:25 «Мир вашему дому»
21:55 «Время спорта» 12+
22:30 Время новостей Дагестана
23:00 Время новостей. Махачкала
23:20 «Глобальная сеть» 16+
00:00 «Выходные на колесах»
00:30 Время новостей Дагестана
01:00 Время новостей. Махачкала

ПЕРВЫЙ

05.00 «Доброе утро». (12+).
09.00 Новости.
09.20 «АнтиФейк». (16+).
09.55 «Жить здорово!» (16+).
10.45 «Информационный канал». (16+).
12.00 Новости.
12.15 «Информационный канал». (16+).
05.00 «Утро России». (12+).
15.15 «Информационный канал». (16+).
16.00 «Мухское/Женское». (16+).
20:20 «Подробности» 12+
20:55 Проект «Поколение»
21:25 «Мир вашему дому»
21:55 «Время спорта» 12+
22:30 Время новостей Дагестана
23:00 Время новостей. Махачкала
23:20 «Глобальная сеть» 16+
00:00 «Выходные на колесах»
00:30 Время новостей Дагестана
01:00 Время новостей. Махачкала

РОССИЯ 1

09:00 Канал национального вещания «Алшан» (на цахурском языке)
14:30 Местное время. Вести-Дагестан
21:15 Местное время. Вести-Дагестан
05.00 «Утро России». (12+).
09.55 «О самом главном». (12+).
11.00 «Вести». (12+).
11.30 «60 минут». (12+).
14.00 «Вести». (12+).
14.55 «Кто против?» (12+).
16.00 «Вести». (12+).
16.30 «Малахов». (16+).
17.30 «60 минут». (12+).
20.00 «Вести». (12+).
21.30 «Ну-ка, все вместе!» Битва сезонов. (12+).
23.55 «Ульбка на ночь». (16+).
21.00 «Время». (16+).
21.45 «Голос. Дети». (16+).
23.25 X/ф «Каникулы в Африке». (16+).
01.15 «Подкаст.Лаб». (16+).

НТВ

04.55 Т/с «Оперетта капитана Крутова». (16+).
06.30 «Утро. Самое лучшее». (16+).
08.00 «Сегодня». (16+).
08.25 Т/с «Медвежий угол». (16+).
10.00 «Сегодня». (16+).
10.35 Т/с «Медвежий угол». (16+).
13.00 «Сегодня». (16+).
13.25 «Чрезвычайное происшествие». (16+).
14.00 «Место встречи». (16+).
16.00 «Сегодня». (16+).
16.45 «ДНК». (16+).
17.55 «Жди меня!». (12+).
19.00 «Сегодня». (12+).
20.00 Т/с «Чужак стоя. Невидимый враг». (16+).
22.00 Т/с «Душегубы». (16+).
00.00 Своя правда. (16+).
01.45 Захар Прилепин. «Уроки русского». (12+).
02.10 «Квартирный вопрос». (12+).
03.00 Т/с «Невский». (16+).

ДОМАШНИЙ

06.30 «По делам несовершеннолетних». (16+).
08.20 «Давай разведемся!». (16+).
09.20 «Тест на отцовство». (16+).
11.30 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
12.35 Д/ф «Порча». (16+).
13.05 Д/ф «Знахарка». (16+).
13.40 Д/ф «Верну любимого!». (16+).
14.50 Мелодрама «Когда ты мама». (16+).
19.00 Мелодрама «Судьба на лестничной клетке». (16+).
22.55 Д/ф «Голоса ушедших душ». (16+).
17.50 «События». (16+).
18.05 «Петровка, 38». (16+).
18.20 Х/ф «Ночной перегон». (16+).
20.05 X/ф «Спасатель». (16+).
22.00 В центре событий». (16+).
23.00 «Хорошие песни». (16+).
00.15 X/ф «Я объявляю вам войну!». (12+).
01.45 X/ф «Северное сияние. Тайны огненных рун». (12+).
03.10 «Закон и порядок». (16+).
04.05 Д/ф «Понять. Простить». (16+).

ТВ-ЦЕНТР

06.00 «Настроение». (12+).
08.15 X/ф «Кошкин дом». (12+).
11.30 «События». (12+).
11.50 X/ф «Персонажи Союза». (12+).
11.20 Д/ф «Карим Хакимов». (12+).
12.10 Д/ф «Карим Хакимов». (12+).
13.00 «Новости дня». (16+).
13.20 Т/с «Высший пилотаж». (16+).
15.00 «Военные новости». (16+).
15.05 Т/с «Высший пилотаж». (16+).
18.00 «Новости дня». (16+).
18.40 Т/с «Высший пилотаж». (16+).
22.00 «Здравствуйте, товарищи!». (16+).
23.00 «Музыка». (12+).
00.10 X/ф «Миссия в Кабуле». (12+).
02.35 Д/с «Хроника Победы». (16+).
03.10 X/ф «Ночное происшествие». (12+).
04.40 Т/с «Высший пилотаж». (16+).

ЗВЕЗДА

06.30 X/ф «Красные дипкурьеры». (12+).
09.00 «Новости дня». (16+).
09.20 X/ф «Посол Советского Союза». (12+).
11.20 Д/ф «Карим Хакимов». (12+).
12.10 Д/ф «Карим Хакимов». (12+).
13.00 «Новости дня». (16+).
13.20 Т/с «Высший пилотаж». (16+).
15.00 «Военные новости». (16+).
15.05 Т/с «Высший пилотаж». (16+).
18.00 «Новости дня». (16+).
18.40 Т/с «Высший пилотаж». (16+).
22.00 «Здравствуйте, товарищи!». (16+).
23.00 «Хорошие песни». (16+).
00.15 X/ф «Я объявляю вам войну!». (12+).
01.45 X/ф «Северное сияние. Тайны огненных рун». (12+).
03.10 X/ф «Ночное происшествие». (12+).
04.40 Т/с «Высший пилотаж». (16+).

КИШ, 11-февраль**РГВК**

07:00, 08:30 Время новостей Дагестана
07:20, 14:55 Передача на кумыкском языке 12+
08:00 Мультифильм 0+
08:55 X/ф «Благочестивая Марта» 0+
11:30 «Мой малыш» в прямом эфире
12:05 «Время есть» 0+
12:35 Фестиваль творчества и роста «Зеленый свет» Финал. 12+
15:35 «Подробности» 0+
16:05 «Умники и умницы Дагестана» 0+
16:30 Время новостей Дагестана
16:50 Д/ф «Так рождается песня» 12+
18:20 Д/ф «Через хребты веков» 0+
18:45 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» 12+
19:30 Время новостей Дагестана Итоги

19:30 Время новостей Дагестана
19:50 «Точка зрения» 12+
20:05 «Мастер спорта»
20:25 «Полный газ» 0+
20:40 «Дагестан туристический» 0+
21:00 «Культурный код» 0+
21:20 «Ульяна просит» 0+
22:10 «Удивительные горы» 0+
22:30 Время новостей Дагестана
22:50 X/ф «Здравствуй и прощай» 0+
00:30 Время новостей Дагестана
00:50 «Точка зрения» 12+
01:05 «Дагестанский календарь» 0+
01:10 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» 12+
01:45 «Мой малыш» 12+
02:10 «Культурный код» 0+
02:30 «Дагестан туристический» 0+
03:30 «Подкаст.Лаб». (16+).

ПЕРВЫЙ

06.00 «Доброе утро». Суббота. (12+).
09.00 «Умницы и умники». (12+).
09.45 «Слово пастыра». (12+).
10.00 Новости.
10.15 «ПроХот». (12+).
11.10 «Поехали!». (12+).
21:00 «Культурный код» 0+
21:20 «Ульяна просит» 0+
22:10 «Удивительные горы» 0+
22:30 Время новостей. Итоги
22:50 X/ф «Здравствуй и прощай» 0+
00:30 Время новостей. Итоги
00:50 «Точка зрения» 12+
01:05 «Дагестанский календарь» 0+
01:10 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» 12+
01:45 «Мой малыш» 12+
02:10 «Культурный код» 0+
02:30 «Дагестан туристический» 0+
03:30 «Подкаст.Лаб». (16+).

РОССИЯ 1

05.00 «Утро России». Суббота.
08.00 «Вести». Местное время.
08.20 Местное время. Суббота.
08.35 «По секрету всему свету». (12+).
09.00 «Формула еды». (12+).
09.25 «Пятеро на одного». (12+).
13.15 Т/с «Семнадцать мгновений весны». (12+).
22:30 Время новостей.
22:50 X/ф «Здравствуй и прощай» 0+
00:30 Время новостей Дагестана
00:50 «Точка зрения» 12+
01:05 «Дагестанский календарь» 0+
01:10 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» 12+
01:45 «Мой малыш» 12+
02:10 «Культурный код» 0+
02:30 «Дагестан туристический» 0+
03:30 «Подкаст.Лаб». (16+).

НТВ

04.50 Т/с «Стажеры». (16+).
07.25 «Смотр». (16+).
08.00 «Сегодня». (16+).
08.20 «Поедем, поедим!». (16+).
09.20 «Едим дома». (16+).
10.00 «Сегодня». (16+).
10.20 «Главная дорога». (16+).
11.00 «Живая еда с С. Малоземовым». (16+).
12.00 «Квартирный вопрос». (16+).
13.00 Д/с «Научное расследование Сергея Малоземова». (16+).
14.10 Т/с «Сто к одному». (12+).
15.00 «Вести». (12+).
16.20 «ДТП. Расследование». (12+).
17.00 «Следствие вели...». (12+).
18.00 «Привет, Андрей!». (12+).
21.35 К-100-летию отечественной гражданской авиации. Праздничный концерт в Кремле. (12+).
21.50 К-100-летию отечественной гражданской авиации. Праздничный концерт в Кремле. (12+).
22.40 «Вокруг света с Владимиром Соловьевым». (12+).
22.50 «Москва. Кремль. Путин». (12+).
23.40 Т/с «Дамир вашему дому». (16+).
00.40 X/ф «Пока смерть не разлучит нас». (12+).
00.50 X/ф «Предсказание». (12+).
01.20 X/ф «Лучший ответ». (12+).
02.20 Т/с «Невский». (16+).

ДОМАШНИЙ**ТВ-ЦЕНТР**

06.30 «6 кадров». (16+).
06.40 Д/с «Предсказания 2023». (16+).
07.40 Мелодрама «Неплюбовь». (16+).
07.15 Т/с «Пленница», 1-8 с. (16+).
08.45 X/ф «Принцесса на бобах». (12+).
10.50 X/ф «Ночной потрях». (12+).
11.30 «События». (12+).
11.45 X/ф «Ночной потрях». (12+).
13.05 X/ф «Моя любимая мишень». (16+).
14.30 «События». (12+).
17.20 X/ф «Никогда не разговаривай с незнакомками!». (12+).<

Дин

Аллагъдин

**сифетриз (къетІен лишанриз) ва Адан гъурчег
тіварараз талукъ чешнелу къайдаяр**

Ямин МЕГЬАМЕДОВ,
диндин алым

(Эвел - 2022-йисан - 49-51, 2023-йисан
1-3-нумраира)

51. “Аль-Къагъири” - (Вирибурап) Ви-
нел Пад Къачудайди (вири Адаз муль-
түльгъвиле авайды). Ам вири кайнатар
мультүльгъарнавайды я ва Адаз вири ма-
хлукътар табий хъанва. Адан къудратлу-
вилиз ва къанилил цавара авай ва чилел
алай алемарни мультүльгъ хъанва. Вири
халкънавай затлар Ада халкънава, абур ви-
ри Адан вилик зайиф ва ажуз я. Адан зур-
балилиз ва гъукумдиз вири затлар табий я.

52. “Аль-Къуддус” - Мукъаддас (Пак-
ди, Михъиди). Ам вири нукъсанрикай, ла-
йихсуз крарикай михъиди, пакди я. Ам Ви-
чиц ухшарди, барабардай хъункай михъи
ва Ам вири патариҳай тамамди, азимди я!

53. “Аль-Къадири” - Лап Кудратлуди.
Ам зурба къуват, зурба гужлувал авайды я.
Адан къудратлувилиз пуд мана ава: 1) къуватдин
гужлувал; 2) михъиз игтияж-
сувилин гужлувал. Са кар ийидай
ва я тавуна тадай къуват садазни авач-
вири къуват Аллагъдин патай я. Адан къуват-
далди цавар ва чилер, анра авай ма-
хлукъар (бендэяр), Женнетар ва Жегъенне-
мар халкънава.

54. “Аль-Къарибу” - Лап Мукъававал.
Адан мукъававал къве жуьре ава: 1) Умуими-
ди. Ам Адан чирвилери вири шейэр эл-
къурна къун ва Ам инсандиз адан дамар-
рилайни мукъавал хъун я. 2) Къетенди. И
мукъававал Адаз дуяа ийизвайбуруз, иба-
датзавайбуруз, Ам кланибуруз талукъ я. Ам
абуруз Виchin кланивиледи, къумекдалди,
дуъайриз жаваб гуналди, къабулуналди ва
сувабар гуналди мукъава я. Пак я Ам - Вич
Виchin мукъававиле Вине Тирди, Виchin
Виневиле мукъавал тирди!

55. “Аль-Къавий” - Лап Къуватлуди.
Ам тамам къуват авайды, чехи къудрат
авайды, зурба гужлувал авайды я. Адан къуват-
лувилиз пуд мана ава: 1) къуватдин гуж-
лувал; 2) михъиз игтияжсувилин гужлувал;
3) гъалибилин (вири мультүльгъарнин)
гужлувал. Са кар ийидай ва я таву-
на тадай къуват садазни авач - вири къуват
Аллагъдин патай я. Адан къуватдалди ца-
вар ва чилер, анра авай ма-хлукъар (бендэяр),
Женнетар ва Жегъеннемар халкънава.

56. “Аль-Къагъару” - Виридан винел
(ва гъар са кардал) Гъалиб Тирди. Ам Ви-
чиц вири шейэр мультүльгъарнавайды ва
къудратлуди я. Адаз вири “халкънавай за-
тлар” табий хъанва ва Адан къудратлуви-
лиз цавара авай ва чилел алай алемарни
мультүльгъ хъанва. Вири халкънавай затлар
Адан вилик лап ажуз я.

57. “Аль-Кабири” - Лап Екеди (Чехи-
ди). Ам чехивилин, такабурвилин, азим-
вилин, зурбалин, гъайбатлувилин сифет-
тар авайды я. Ам вири шейзрилай чехи я!
Адан иманлу бендэйрин риклер чехи-
вал, азимвал ава.

58. “Аль-Кариму” - Гзаф Мердди. Мерд-
вал гафуна вири хъсанвилер, тарифар
къватнава. Ада анжак гун, багъишун къа-
лурзавач, аксина ада тамам багъишун,
масадаз хъсанвалун, гзаф ва жумартдиз
гун къалурзава. Гъакъикъатдани, тамам
жумартди тек са Ам я.

59. “Аль-Латифу” - Вири Къятлуз Чиз-
вайди (2. Гъиссеривай гъисс тежедайди).
Ам регимлуди, хъутульвладайди, рик-
л ачууди я. Адан вири сирерикай, чинебан,
чунуух хъанвай, хурага авай крарикай,
“гъайб” крарикай, гъар са къуль-шуль
крарикайни хабар ава. Ада Виchin иманлу
бендэйриз хъутульвлавизава ва милайим-
валавиза - абуруз хъсанвализ, абурун дере-

(Къятлама)
Диндин месэлайриз талукъ суалар пайда хъайитла, ватцапдин
8-989-653-42-35 нумрадиз къыхъ.

жа хажиз, имтигъанриз имандал мягъ-
мариз.

60. “Аль-Мульмину” - Керчекди (Вафа-
луди). Ам Виchin расулар ракъурнавайды
ва абур Ктабралди, аятралди, делилрал-
ди тестикъарнавайды я - абурун гъахъвал
къалурун яз.

61. “Аль-Мутагълай” - Виридалайни
Винеди(вирибурап винел пад къачудай-
ди, нукъсанрикайни писвилерикай вине-
тириди, Виchin Затдалди Виневайди). Ал-
лагъдиз виневилин вири манаяр субут я.
Адаз Затдин лап виневал субут я. Дугъри-
данни, Ам халкънавай вири затларлай лап
вие ава, Аршдилай вине я. Адаз еке къади-
р (лайхвал, гъульдуур дережа) субут я -
амни Адан сифетрин виневалин азим-
вал я. Халкънавай затларин сифетар Адаз
ухшар туш; Адаз мультүльгъарунин (ма-
жбурунин, гужлувилин) виневалин субут я -
виридан винел гъалибвал (винел пад) къа-
чун Адаз талукъ я. Адан эмиран, дугъри-
данни, къилиз акъатда. Ам садавайни ажу-
зариз жеда.

62. “Аль-Мутакабири” - Такабурлуди.
Ам Виchin азимвилляни дамахлувилия,
гъар са писвилерикай, нукъсандикай, айи-
дикай такабурлуди, вине авайды я.

63. “Аль-Матину” - Лап Зурбади. Ам
зурба къуват авайды, чехи къудрат ва гуж-
лувал авайды я. Адан къуватлувилиз пуд
мана ава: 1) къуватдин гужлувал; 2) михъиз
игтияжсувилин гужлувал; 3) гъалиб-
вилин(вири мультүльгъарнин) гужлувал.
Са кар ийидай ва я тавуна тадай къуват
садазни авач - вири къуват Аллагъдин патай
я. Адан къуватдалди цавар ва чилер,
анра авай ма-хлукъар (бендэяр), Женнетар
ва Жегъеннемар халкънава.

64. “Аль-Мукибу” - (Дуъайриз) Жаваб
Гудайди. Ам дуяа (ялвар) ийизвайбурун
дуъайриз, тлалбазавайбурун тлалбунриз,
ибадатзавайбуруз жаваб гудайди я. Жа-
ваб гунни къве жуьре ава: 1) умуими, яни
Адаз дуяа ийизвай, ялварзай гъар са-
даз жаваб гун; 2) къетенди. И жуъредиз
хас себебар ава: абурукай сад лап къеве
авай касдин дубадиз жаваб гун я. Гъакъни
азарлудан, мазлум касдин, сив хвенвай
касдин, чипин веледдиз дуяа ийизвай диде-
бубадин дуъайриз жаваб гун. Мадни, дуль-
яяр къабулзай вахтарани: фэр къларин
гъульчай, азандин ва икъаматдин ара-
да, марф къвадайла ва маса члавара.

65. “Аль-Мажиду” - Гъайбатлуди
(Чехиди). Ам зурба тариф, баркалувал,
еке гъайбатлувал ва лап тамам сифетар
авайды я.

66. “Аль-Мугъиту” - Вири шейэр (чи-
вилди, къудратдалди, мультүльгъар-
налди) Элкъурна Къунвайди. Адан “аку-
нин гъиссиз” вири аквазва, Адан “ван атун-
нин гъиссиз” вири ванер къевезва ва Адан
зурбализ вири шейэр мультүльгъарнава.

67. “Аль-Мусаввиру” - Сүрет Гузвой-
ди. Ам авай къван вири шейэр халкънавай-
вайди я. Абуруп арадал гъана ва Виchin
камалувиледи абуруз дузы гъал гана, Ви-
чин гъимкетдалди абуруз сүретар гана.
Адан а зурба сифетар давам жезва.

68. “Аль-Мукъадири” - Гъар са кардал
Лап Къудратлуди. Ам зурба къуват,
чехи къудрат ва гужлувал авайды я. Адан гуж-
лувилиз пуд мана ава: 1) къуватдин гужлувал
(зурбали); 2) михъиз игтияжсувилин
гужлувал(безъемвилин, садан тлем акак
тавунин); 3) гъалибилин(вири мультүль-
гъарнин) гужлувал. Са кар ийидай ва я
тавуна тадай къуват садазни авач - вири
куват Аллагъдин патай я. Адан къуват-
далди цавар ва чилер, анра авай ма-
хлукъар (бендэяр), Женнетар ва Жегъеннемар
халкънава.

(Къятлама)
Диндин месэлайриз талукъ суалар пайда хъайитла, ватцапдин
8-989-653-42-35 нумрадиз къыхъ.

жарыс

ЛезГи газет

УЧРЕДИТЕЛЬ:

Дагъустан Республикадин информациядин ва печатдин агентство

367018, Махачкъала,
Насрутдинован пр., 1 "а"

КЬИЛИН РЕДАКТОР
М. И. ИБРАГЫМОВ
(+78722) 66-00-60

E-mail: lezgiGazet@yandex.ru

**КЬИЛИН РЕДАКТОРДИН
ЗАМЕСТИТЕЛЬ**
К. Н. ФЕРЗАЛИЕВ

66-13-55

ЖАВАБДАР СЕКРЕТАРЬ
Ш. Ш. ШИХМУРАДОВ

66-02-81

ОТДЕЛРИН РЕДАКТОРАР:

ПОЛИТИКАДИН
Н. М. ИБРАГЫМОВ

66-00-59

ЭКОНОМИКАДИН
Ж. М. САИДОВА

66-00-63

**КУЛЬТУРАДИН ВА
ЛИТЕРАТУРАДИН**
М. А. ЖАЛИЛОВ

66-00-64

ЯШАЙИШДИН ВА ЧАРАРИН
Р. С. РАМАЛДАНОВА

66-00-57

БУХГАЛТЕРИЯ
66-00-62

КАССА

66-00-56

ЖАВАБДАР КОРРЕКТОР
М. МАГЪАМДАЛИЕВА

ВЕРСТКА ИЙИЗВАЙДИ
Ш. ФЕЙЗУЛЛАЕВА

НУМРАДИН РЕДАКТОР
Р. РАМАЛДАНОВА

Газет йиса 52 сеферда акътазва
Газет алакъадин, информационный технологийрин ва массовый коммуникацийрин хиле гүзчил авунин рекъял Федеральны күлгүтүдүн Дагъустан Республикада авай Управлениди 2019-йисан 22-апрелдиз регистрация авуна.

Регистрациядин нумра ПИ № ТУ 05-00420
Макъалай редакцияди түкүп хыйизва.
Макъалайиз рецензия гузвач ва абур элкъевна вахкувач. Редакциядин макъалай
рекъял авторрин фикирарад сад тахъун мумкин я.
Газетда чап авун патал текслинав материялар гъланын делилрин дүзвилин вар берчек-
виллини патхажай жавабдарвал авторрин чипин хиве гътазва.

**РЕДАКЦИЯДИН ВА
ИЗДАТЕЛДИН АДРЕС:**
367018, Махачкъала, Насрутдинован
проспект, 1 "а". Печатдин къвал

ГАЗЕТДИН ИНДЕКСАР:

Йисан - ПП200

Зур йисан - ПП171

Чап ийиз вахкудай вахт - 21.00

Чап ийиз вахкана - 17.00

Газет "Издательство" "Лотос"
ООО-дин типографияда чапна.

367000, Махачкъала,
Пушкинан күчө, б.

Тираж 7544

(Г) - Илишандик квай материалар
гъакъидих чапзавайбүр я.

12+ - Икъван яшар хъянвайбуру къелрай
НАШИ РЕКВИЗИТЫ:

ГБУ "Редакция республиканской газеты
"Лезги газет"

УФК по РД
Отделение - НБ РД г. Махачкала
БИК - 048209001
ИНН - 0561051314/КПП - 057101001
Р/Сч - 40601810100001000001
Л/Сч - 20036 Ш60090

Гъазурвилер аквазва

Чи мухбир

Алай йис Мегъарамдхуруйн райондин юбилейдинди я. Ватандин Чехи даведин лап къизгын 1943-йисуз тешкилай ада Дагъустан вири рекъяр вилик финик вири девирла лайихлу пай кутаз хъана ва исядтани кутазва. Къе Мегъарамдхуруйн район республикада виридалайни чехи, девлетлу районрикай садя. Баркаллу юбилей ина кутугай гъалда, метлеблудаказ къейдни авун къетнава.

И мукъвара райондин къиль Фарид Агъмединов реъбервиллик кваз юбилейдиз талукъ серенжемар гъазурүнин ва къиле тухунин рекъял тешкилувилин комитетдин заседанидал а серенжемар веревирдна. Фикирда къунтайвал, лишандик кваз гъельнизи, чехи метлеб аваз, руьг кутадай

гъалара къейдда. Юбилейдин лишандик кваз хъурер авадан ийда, рекъер, къчеяр, майданар, гъятар түкүрьда, яшайшидин метлеб авай объектар цийицла түкүрь хыйида.

Заседанидал райондин тарихда чехи роль къугъявай, ам машкъур авур, вилик тухуник лайихлу пай кутур районэглияр гъамишалугу рикъел хуьнз, Украина тухузтай военный махсус серенжемар къеъалвипелди телефон хъайи аскерриз гъумбетар эцигуниз талукъ месэлайризни килигна. Муниципалитетдин тарихдикай, инсанрикай, абурун баркаллу карикий ктаб, буклетар, суварин савъкъатар, ядигарар гъазурда. Йисан вахтунда гъар са хъуре, зэгъметчи коллективра, мектебра 80 йисан юбилейдин лишандик кваз жуьреба-жуьре мярекатар къиле фида.

"Етим Эмин (1840-1880)" ктабни ква

Чи мухбир

РД-дин Къилин патав кардик квай илимдин, техникадин, эдебиятдин, публицистикадин, искусстводин ва архитектурадин хилерай государстводин премиляр гурунин комиссияди 2023-йисуз Дагъустандын халъдин шайр Расул Гъамзатован тъваруных галай премия къачуз кланзайвай-бурун сиягъ веревирд авун патал раижнава.

Къейд ийин хъи, эдебиятдин хилляй премия къачун патал тек-

лифнавай ктабрин арада Мансур Күрревидин (Низами Абдулгъамидован) "Етим Эмин (1840-1880)" ктабни ава.

И кар фикирда къуна, чна газет къелзайвайбүркай и ктабдихъ галаз танишбурувай адакай фикирар къхъена, редакциядив ага-къарун тлалбазва.

Рикъел хкин, Мансур Күрревидин къелемдикай Етим Эминан ирсиниз талукъ къве ктаб хкатнава. Абурун арада, винидихъ тъвар къунвайдалай гъейри, "Етим Эмин. Цуувай куз тахъай царап" ктабни ава.

Бахтуникай

Нурудин НАСРУЛЛАЕВ

Бахт - руьгъдай яшайишдин шартларал рази хъун, майилвал, шадвал, гъйранвал гъиссун я.

Бахтунихъ ялиз, чалкечирвиллик къил кутун, масадан на-мусдик хъклурон гъйратлувал, жуъртлувал туш, бедбаҳтвал я.

Жуван бахт я къачуз жедач, я багъышиз.

Еке бахт я хизан, гъвечи-чехи чидай, лагъай гаф тутътайни фидай, арада гъуърмет авайди хъун.

Бахтуникай вичин шадвилерин атла къил ава.

Бахтлувилыхъ сейливални гала. А сейлиди, дебгвайди ара-ара хияприкни акатда, вични баҳтлубурукай я жал лугъуз.

Гъар са касдиз вичин баҳт ава, зун баҳтлу я, баҳтлуди ак-аваз...

Бахтни намус вахни стха я. Далудихъ стха-намус галай ваха стхадин лувар генани къуватлу хъийида.

Бахтар авай сандух зи гъи-ле хъанайтла, за адан къалпагъ петглиярни галаз алуддай!..

Рагъ къведайди хъиз, баҳтни атана хъуъредай, эгер гъар са рикъе са сикни авачиртла...

"Лезги газетдин" редакциядай маса гузвай ктабар

- "Лезги чал чирин" (авторар - М.Ибрагымов, К.Ферзалиев) - 300 м.
- "100 тапшуругъ" (авторар - М.Ибрагымов, К.Ферзалиев) - 200 м.
- "Сукъра" (Омар Хайман рубаияр; таржумачи - М.Күрреви) - 300 м.
- "Етим Эмин (1840-1880)" (автор - М.Күрреви) - 300 м.
- "Пси-пси псайди" (автор - П.Фатуллаева) - 300 м.
- "Мусурман хуъдай къеле" (таржумачи - Я.Мегъамедов) - 150 м.
- "Исламдин эдебар, ахлакъар ва дуъаяр" (автор - Я.Мегъамедов) - 150 м.
- "Тажвид-илим" (автор - Я.Мегъамедов) - 100 м.
- "Пайгъамбаррин варисар" (автор - Я.Мегъамедов) - 100 м.
- "Инсаниятдиз чешнелу ксар" (автор - Я.Мегъамедов) - 150 м.
- "Пак Къуръан ва адан манайрин таржума лезги чалал" (таржумачи - Я.Мегъамедов) - 1100 м.
- "Пайгъамбардин уммуърдин рехъ" (автор - Я.Мегъамедов) - 500 м.
- "Зегъерлу къисас" (гъикаят; автор - Н.Ибрагимов) - 500 м.
- "Чи тлал-квал" (публицистика; автор - Н.Ибрагимов) - 500 м.
- "Тарни тъвар" (гъикаят; автор - М.Къадимов) - 300 м.
- "V-VII классра лезги чалан ва эдебиятдин тарсар-гъульжетар" (автор - К.Ферзалиев) - 150 м.

Къагъиман ИБРАГЫМОВ

Мукъвара Белиж поселокдин Ярагъ Мегъамедан тъваруныхъ галай 1-нумрадин юкъван мектебда лезги чалал Дағъустадин авторрин эсерар хъсандин келенчилүү 11-класстра келзайвай-бурун арада республикадин конкурсдин муниципалитетдин пай кылы фена.

Мярекатда Дербент райондин администрациядун образованиеидин управленидин дидед чалалай методист Мерзият Ра-

Чалал къарубур

Эмир Мурадован, Абдулкъадир Сайдумован, Гъулангерек Ибрағимовадин, Владик Батманова, Дағъустадин лайихлу муаллим, шаир Гъулангерек Ибрағимовади, Белиждин аялрын яратмишнин къвалин директор, РД-дин искуствоирин лайихлу деягель Мамедали Агъбалеева, ашукъ Къяира, и цаарарин авторди, мектебрин директори, лезги чалан муаллими, къульдердай "Кавх" ансамблдин реъбер Сефебер Сефеберована ва масабуру иштиракна.

Мугъманар ва конкурсдин иштиракчияр мектебдин директор Имара Заловади къабулна.

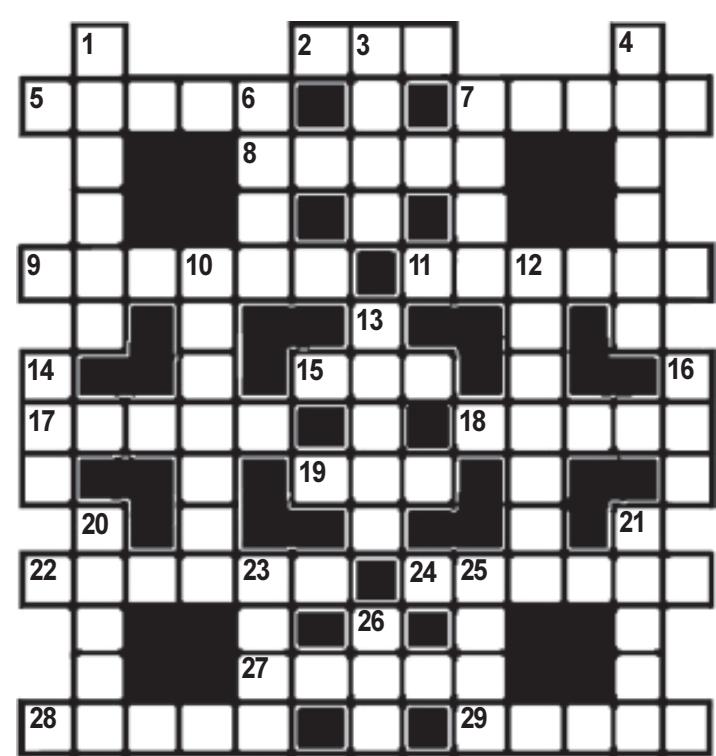
Ада къвати хъанвайбуруз мярекат табирин ва конкурсда иштиракавай аялрихъ алакъунар къалурдай зигъинни устадвал хъун алхишина.

Иштиракчийри Етим Эминан, Абдуслем Исмаилов, Шагъ-

Къейд ийин хъи, Кевсер Абдулкеримовади Махачкъалаада кылы фидай республикадин конкурсда иштиракда.

Кроссворд

Түкъурайди - Магъад МЕГЪАДИЕВ

ДҮЗ 3 ЦАРАРА: 2. Къвалин ва чульдин къуш. 5. Маларин къватлал. 7. Малар къасдай еке тъвет. 8. Рушан тъвар. 9. Чарабурун вил хълан тирий чка. 11. Тарелка, налбеки. 15. Тарара жедай тамун гъвчил гъйван. 17. Хашпара диндин ктаб. 18. Эвез. 19. Гужлу, къяти марф. 22. Целай финин жууре. 24. Докъузпара райондин са хъур. 27. Агъу квай гъашарат. 28. Экв патал къилел кудай, нафт квай палдум. 29. Акъулдиз къерилид. 30. Гъиле къядай лаш.

ТИК ЦАРАРА: 1. Чалар, шириар. 3. Писатель ... Агъаев. 4. Ам юкъва кутлунда. 6. Электричествоудин тадаракар хүнддай ва кутадай алат (урус гаф). 7. Маугларин дуст (сев). 10. Рим шегъерда авай государство. 12. Набут. 13. Арха, далу акализ жедай кас. 14. Чинебан кар, гаф. 16. Машкъур боксердин тъвар. 20. Капылай чка. 21. Парталдин са жууре. 23. Эчел. 25. Тегъульун. 26. Чи улькведен миллет.

"ЛГ"-дин 4-нумрадиз акътатай кроссворддин жавабар:

1. Гъамам. 2. Алат. 3. Муфтул. 4. Гишир. 5. Иштагъ. 6. Ислам. 7. Кару. 8. Мавъумат. 9. Волга. 10. Ака. 11. Квак. 12. Кал. 13. "Умуд". 14. Раис